ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΧΡ. ΚΟΝΤΑΞΑΚΗΣ

ΑΤΤΙΚΗ ΙΡΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ Ὁδὸς Μπουμπουλίνας ἀρ. 34

ΕΤΟΣ Ε'. Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1902. ΑΡΙΘ. 18.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΥ ΛΑΣΣΑΛ

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ (*)

ΑΛΛΑΧΟΥ[1] διὰ μακρῶν ἐπραγματεύθην περὶ τοῦ γοήτρου, τὸ ὁποῖον ἐξασκεῖ μέχρι τῆς σήμερον ὁ Φερδινάνδος Λασσὰλ ἐπὶ τῶν ἐργατικῶν κύκλων τῆς Γερμανίας. Κατ' αὐτούς, ὁ ἐν μονομαχίᾳ παρὰ τὴν Γενεύην ἀδόξως ἐκλιπὼν τὸν βίον εἶνε ὁ μεγαλείτερος κοινωνιστικὸς προφήτης τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰῶνος. Ἐντεῦθεν ἡ πρὸς αὐτὸν λατρεία μετέχει θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος. Ὁ λαὸς συνήθως δὲν ἐρευνᾷ, δὲν σκέπτεται, δὲν φιλοσοφεῖ, ἀρέσκεται δὲ ν' ἀποδίδῃ, ἐπὶ μακρὸν ἢ βραχὺν χρόνον, ὑπερφυσικὰς ἰδιότητας εἰς τοὺς εὐνοουμένους του. Καὶ ἐκ τούτου ἡ δύναμις, ἣν ἐξασκοῦσιν οὗτοι ἐπὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, οὐχὶ διὰ λογικῆς κατορθοῦντες τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς χρήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀδυναμιῶν καὶ τῶν προλήψεων τοῦ πλήθους.

Ὁ δέκατος ἕνατος αἰὼν τιτλοφορεῖται ὁ αἰὼν τῶν φώτων καὶ τῆς ἐπιστήμης. Καὶ ἐν τούτοις πόσαι ἐθνικαί, κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ δημοτικότητες οὐρανομήκεις ἀνεπτύχθησαν ἕνεκα τῶν ἰδιοτήτων τούτων τοῦ λαοῦ! Κατώρθωσαν πλεῖστοι μέτριοι νὰ σχηματίσωσι ψευδῆ φωτεινὸν κύκλον, νὰ παραστῶσιν ὡς μετέωρα, ὡς ἀστέρες πρώτης δυνάμεως. Ἀλλὰ πόσων ἐκ τούτων ἐξέλιπεν ἢ θὰ ἐκλίπῃ τὸ τεχνητὸν φῶς ὑπὸ τὸ πραγματικὸν φῶς τῆς ἱστορίας!

Ἀγνοῶ, ἂν ὁ Φερδινάνδος Λασσὰλ θέλει ἐκλίπει ἐπίσης ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς ὑστεροφημίας καὶ θέλει κηρυχθῇ ὑπ' αὐτῆς ὡς ἐξαπατήσας τοὺς συγχρόνους του. Ὅ,τι εἶνε ἀληθὲς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, εἶνε ὅτι ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ὀλίγιστοι ἐν Γερμανίᾳ θαυμάζονται ἐκ τῶν ἐθνικῶν αὐτῆς ἡρώων, ὅσον ὁ κοινωνιστικὸς οὗτος προφήτης. Αὐτὸς ὁ Βίσμαρκ ἄλλοτε, ἀπαντῶν ἐν τῷ παγγερμανικῷ Κοινοβουλίῳ πρός τινα ἀντιπρόσωπον τοῦ κοινωνιστικοῦ κόμματος, δὲν ἐδίστασε νὰ ὁμολογήσῃ ἀπὸ τοῦ βήματος τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν Φερδινάνδον Λασσάλ. Ὁ ἀρχιγραμματεὺς κατηγγέλλετο ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του ὡς ἐλθὼν εἰς συνεννοήσεις πρὸς τὸν δημιουργὸν τοῦ κοινωνιστικοῦ κόμματος, πρὸς τὸν Φερδινάνδον Λασσάλ· καὶ μετὰ τοῦ χαρακτηρίζοντος αὐτὸν θάρρους ἐκήρυξε δημοσίᾳ τὰ ἔξοχα πλεονεκτήματα τοῦ ἀνδρός, τὴν εὐγένειαν τῶν τρόπων του, τὸ ἔκτακτον αὐτοῦ πνεῦμα, τὴν ἐκ τῆς συνδιαλέξεώς του ἀπορρέουσαν γοητείαν. Καὶ ἐπεράτου τὴν κατὰ τῶν Κοινωνιστῶν ἐπίθεσίν του βεβαιῶν ὅτι ἂν παρετείνετο ὁ βίος τοῦ μεγάλου ἐπαναστατικοῦ ἥρως, ἤθελεν οὗτος ἀρνηθῇ πάντας τοὺς μαθητάς του, ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ὁποίων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ζήσῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

Ὁ Βίσμαρκ ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ Φερδινάνδου Λασσὰλ ἐκ πεποιθήσεως κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ μὲ τὸν μεφιστοφελικὸν σκοπὸν νὰ ταπεινώσῃ τοὺς διαδόχους τοῦ Λασσὰλ ἐν τῇ ἐπαναστατικῇ κινήσει τῆς Γερμανίας, οἵτινες, ὡς γνωστόν, ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν κατωτάτων κοινωνικῶν κύκλων, στεροῦνται τῆς ἀβρότητος τῶν τρόπων καὶ τῆς εὐπρεπείας, τῆς χαρακτηριζούσης τὴν διακεκριμένην κοινωνίαν. Οἱ μετὰ τὸν Λασσὰλ ἡγέται τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων εἶνε Πληβεῖοι, ἐργατικοί. Τοιοῦτοι ὁ Bebel, ὁ Most, ὁ Hasenclever καὶ ἅπαντες οἱ ἀντιπροσωπεύσαντες κοινωνιστικὰς ροπὰς ἐν τῇ γερμανικῇ πολιτικῇ.

Τίς οἶδεν ἐν τούτοις ἄν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Βίσμαρκ, πλέκων τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ἄλλοτε πολιτικοῦ αὐτοῦ ἀντιπάλου, δὲν ἔβλεπεν ἐν αὐτῷ ὁμόφρονα ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀκαταγώνιστος δύναμις τὸν εἵλκυε κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ἀληθῶς, πρὶν ἢ ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας κηρύξῃ urbi et orbi τὰς περὶ ἰσχύος καὶ δικαίου θεωρίας του, ὁ ποιητὴς Φραγκίσκου τοῦ Σίκκιγγεν ἔγραψε μετὰ ποιητικῆς ἐξάρσεως ὅτι τὸ ξίφος εἶνε ὁ θεὸς τοῦ κόσμου τούτου, εἰς ὃ τὴν γένεσιν αὐτῶν ὀφείλουσι τὰ πάντα, καὶ ἐλευθερία, καὶ δόξα, καὶ πολιτισμός, καὶ ἰδέαι.

Δὲν ἐνδιαφέρομαι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ ἀποδείξω ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πνευματικὴν συγγένειαν μεταξὺ ἑνὸς πρωθυπουργοῦ μοναρχικωτάτου κράτους καὶ ἑνὸς προφήτου κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως. Ὅ,τι εἶνε βέβαιον, εἶνε ὅτι, ἂν οἱ σκοποὶ πολλάκις διαφέρουσιν, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἐπίτευξιν αὐτῶν τιθέμενα μέσα συναντῶνται. Εἶνε ἡ λογικὴ τῆς ἱστορίας, οἱ κανόνες τῆς ὁποίας οὐδέποτε διαφέρουσιν ἐν οἱαδήποτε περιόδῳ καὶ ἐν τῇ ἐξελίξει πάσης ἰδέας.

*
* *

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ κοινωνικοὶ προφῆται καὶ μεταρρυθμισταὶ δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένοι τῶν ἀδυναμιῶν τῆς σαρκός, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ τῶν θνητῶν. Ἔχουσι μὲν θέμα τῆς παγκοσμίου

(*) Ἐκφράζομεν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς τὸν ἀξιότιμον κ. Ν Καζάζην, τὸν διακεκριμένον ῥήτορα καὶ συγγραφέα καὶ ἤδη Πρύτανιν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, λίαν εὐμενῶς ἐπιτρέψαντα τὴν δημοσίευσιν τῆς παρούσης αὐτοῦ μελέτης εἰς τὸ ἡμέτερον περιοδικόν.

(1) Ἐκ Γερμανίας (1899).

αὐτῶν ἐργασίας καθολικώτερον τι ἀντικείμενον ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀδιάφοροι καὶ πρὸς τὰ κοινά, τὰ πεζά. τὰ χυδαῖα, ὡς θὰ ἔλεγε μετὰ στόμφου ἀπόλυτός τις ἰδεολόγος. Πάσχουσιν ἄρα καὶ οὗτοι μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, οὓς ἀνέλαβον νὰ χειραφετήσωσι, ν' ἀπελευθερώσωσιν ἀπὸ τῶν δεινῶν τοῦ κόσμου τούτου, ν' ἀποκαλύψωσιν εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

Ὁ ἔρως κηρύσσεται ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ὡς τὸ θειότατον καὶ τὸ χυδαιότατον τῶν αἰσθημάτων κατὰ τὴν διάφορον αὐτοῦ ὑπόστασιν. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ δημιουργία παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ο ὐ ρ α ν ί α ς καὶ π α ν δ ή μ ο υ Ἀφροδίτης.

Τίς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι διετέλεσεν ἀπηλλαγμένος καθ' ὅλον τὸν βίον τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ὀδύνης τοῦ αἰσθήματος τούτου, ὅσον καὶ ἂν εἶνε σοφὸς καὶ ἐμβριθής, ὅσον καὶ ἂν εἶνε ὑψιπέτης, ὅσον καὶ ἂν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐπλανήθη μεταξὺ τῶν αἰθεριωτάτων σφαιρῶν τῆς ἱστορίας, ὅσον καὶ ἂν ἠδιαφόρησε περὶ ἑαυτοῦ πρὸ τῶν μεγάλων κοινωνικῶν προβλημάτων εἰς τὴν λύσιν τῶν ὁποίων ἀφιέρωσε πολύμοχθον βίον ;

Οἱ προφῆται τῆς Ἀνατολῆς φαίνεται ὅτι δὲν ἐξηροῦντο τοῦ κανόνος τούτου. Παράδειγμα ἔστω ὁ τελευταῖος ἐξ αὐτῶν, ὁ προφήτης τῆς Ἀραβίας. Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ μεταρρυθμισταὶ ἔθυον εἰς τὰς Χάριτας, καὶ δὲν ἀπηξίουν τὴν μετὰ τῶν ἑταιρῶν ἐπικοινωνίαν. Ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Περικλῆς, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἐδίσταζον νὰ συναντηθῶσιν ἐν τοῖς θαυμασίοις ἐκείνοις ἑλληνικοῖς δείπνοις μετὰ τῶν εὐφυεστάτων ἀλλὰ καὶ ἐλαφροτάτων γυναικῶν τῆς ἐποχῆς των. Ἅπασα ἡ ἀρχαιότης τὸ πολιτικὸν δαιμόνιον τοῦ Περικλέους ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἐπιροὴν τῆς Ἀσπασίας. Ὁ δὲ θεῖος Πλάτων πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ γράψῃ τὰς θαυμασίας ἐκείνας ἐν τῷ Συμποσίῳ περὶ ἔρωτος σελίδας, ἂν δὲν εἶχε λάβει προηγουμένως μαθήματα, παρά τινι ἑταίρᾳ βεβαίως, ἀφοῦ ἡ ἑταίρα ἀντιπροσωπεύει ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὸν κομψὸν καὶ ἐπέραστον βίον τῆς αἰθούσης τῶν νεωτέρων χρόνων ;

Ὁ μέσος αἰὼν πληροῦται ἐκ τῶν διηγήσεων τοῦ ἀτυχοῦς πρὸς τὴν Ἐλοϊσίαν ἔρωτος ἑνὸς τῶν ἡρώων τῆς σκέψεως, τοῦ ἐπιβοήτου Πέτρου Ἀβαιλάρδου. Καὶ σήμερον ἔτι οἱ ἐρωτόληπτοι πάντων τῶν ἐθνῶν, οἱ ἐν Παρισίοις ἀποδημοῦντες, θεωροῦσιν εὐλαβὲς καθῆκον νὰ ῥίψωσιν ὀλίγα ἄνθη ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν δύο πολυθρυλήτων ἐραστῶν τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος.

Λέγεται ὅτι ὁ ἐξ Ἰουδαίων Βαροὺχ Σπινόζας δὲν διέφυγεν ἐπί τινα χρόνον τὰ βέλη τοῦ ἔρωτος. Μὴ ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν αὐτοῦ ἐλούσθη εἰς τὰ ἄφθαρτα νάματα τοῦ Πανθεϊσμοῦ ὁ κορυφαῖος τῶν μυσταγωγῶν αὐτοῦ ;

Ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν εἶνε παντάπασιν ἀληθές, ὅτι ὁ ἔρως εἶνε π ά θ ο ς ψ υ χ ῆ ς σ χ ο λ α ζ ο ύ σ η ς. καὶ ὅτι τὰ βέλη αὐτοῦ δυνατὸν νὰ προσβάλωσι καὶ τὰς ὑγιεστάτας διανοίας καὶ τὴν ἰσχυροτάτην βούλησιν. Ὁ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς πραγματώσεως μεγάλων ἰδεῶν, ὑπὲρ τῆς ἐξελίξεως νέων ἱστορικῶν νόμων, δύναται ἐπί τινας στιγμὰς νὰ ἐγκαταλειφθῇ εἰς αἰσθήματα τρυφερώτερα καὶ ἡδονικώτερα. Ἔχει καὶ τὸ πνεῦμα ἀνάγκην ἀναπαύσεως, εὐπαθείας.

(Ἀκολουθεῖ) **Νεοκλῆς Καζάζης**

ΦΩΝΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

Μία φωνή.

Οἱ πάσης ἐποχῆς ἀμφιβάλλοντες, οἱ ἄπιστοι, οἱ ἀνένδοτοι, ἐπεκαλέσθησάν τινα, καίπερ κεχωρισμένως αὐτοῦ ζῶντες. Ἠψήφισαν τὴν ὀσμήν, ἣν ἐκπέμπει ὁ τάφος· μὲ τὸ μέτωπον ὑψηλά, ὡμίλουν πρὸς τὸ γιγάντειον ζόφος, καί, πρόθυμοι τὸ πᾶν νὰ ὑποστῶσιν ἀτρομήτως, ἕτοιμοι τὸ πᾶν νὰ ἴδουν ἀταράχως, προσέβλεπον κατὰ πρόσωπον τὸν μέλανα οὐρανὸν καὶ τὸ κωφὸν στερέωμα, ὅπερ καλύπτει ἡ σκοτία, ἀτίθασσοι ὑπάρξεις ἀναμένουσαι τὴν πτῶσιν ἀστέρος.

Βεβαίως, οἱ πσρίεργοι οὗτοι, οἱ θρασεῖς ἐκεῖνοι ἀμαθεῖς, οἱ παλαισταὶ ἢ τὰ πνεύματα ἐκεῖνα, ἦσαν ἄνθρωποι μεγάλοι, καὶ ἦσαν σκεπτικισταὶ μὲ ψυχὴν ἰσχυρὰν καὶ ὑπερήφανον οἱ προκαλοῦντε; τὸ φῶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους.

Ἐρευνητά, θὰ εὕρῃς σὺ ὅ,τι ἐκεῖνοι δὲν εὗρον; Ὀνειροπόλε, ἡ φαντασία σου θὰ εἰσδύσῃ ἀπώτερον ἐκείνων;

Ἑτέρα φωνή.

Ἐγήρασαν τὰ ὄρη· μυρίους καὶ μυρίους αἰῶνας σύρουσιν ἐπὶ τῆς ῥάχεώς των, βωβά, ἐνδεδυμένα τὴν νύκτα ὑπὸ τοὺς πολικούς των μανδύας· ἡ τερατώδης αὐτῶν ἡλικία καταπλήσσει τὸ πνεῦμα· ἐπὶ τοῦ ζοφεροῦ των μετώπου εἶναι γεγραμμένος ὁλόκληρος κόσμος· ἡ σκληρὰ τῶν χρόνων χιὼν κατεκάλυψε τὰς κεφαλάς των· ὁ χρόνος αὐτὸς εἶναι τεμάχιον ἁπλοῦν τῆς ὀγκώδους των μάζης· αἱ ἀκρώρειαί των, αἱ σκυθρωπαὶ αὗται ἐκ τοῦ μακρὰν πλαγιογραφίαι, αἱ σβεννύμεναι καὶ ἀφανιζόμεναι αὐθωρεὶ ἐκ τῶν ἐγγύς, ἁπλοῦσιν εἰς τὸν ἀέρα πυκνὴν ἐκ δασῶν γενειάδα· εἶδον τὰ ὄση ἁπάσας τὰς θλίψεις, πάντας τοὺς μαρασμοὺς καὶ τὰς λιποθυμίας, πάντας τοὺς πέριξ τῆς αἰωνίας σιγῆς των διελαύνοντας θανάτους· εἶδον συντριβομένους ἀστέρας ἐντὸς τῆς ἀβύσσου τῆς κωφῆς καὶ ἀτέρμονος φρίκης· πρὸ ἀπείρων μυριάδων ἐτῶν ἀπηύδησαν ὑπάρχοντα,

Καὶ ὅμως, ἐπὶ τῶν μαρασμωδῶν ἐκ γήρατος καὶ παμμελαίνων των νώτων, ὁ ἐπίβουλος ἄνεμος, ἡ μαινὰς καταιγίς, ἡ ἀγρία ἀστραπή, ὁ σκώληξ ὁ διελισσόμενος ἐντὸς τῆς ἀπεράντου τοῦ χειμῶνος σκοτίας, ὁ λαῖλαψ, ὅστις ἀτίθασσος, ἀναπετάννυσιν ἐπὶ τῶν ὑπερυψήλων κορυφῶν τὴν ἐξ ἀέρος, καταιγίδος καὶ ὄμβρου γιγάντειον χαίτην του, ὁ ζέφυρος ὁ ἐπιστρέφων ὅταν πάντες νομίζουσιν ὅτι παρῆλθεν, ἡ χάλαζα, καὶ ὁ παγὼν καὶ ὁ σίφων, καὶ ἡ βροντή· τὰ χαινόμενα πάντα τῶν ἀποτροπαίων νεφῶν, τῆς θυέλλης ἡ μάστιξ ἡ θανασίμως κτυπῶσα, ὁ βορρᾶς καὶ οἱ συριγμοί του λυσσῶσιν ἀγρίως, καὶ ὅμως ὑπὸ τὸ ὁμιχλοϋφὲς στέγασμά των οὐδὲ κλονίζονται κἂν οἱ ἀήττητοι γέροντες.

Ἔσο ὅπως ἐκεῖνοι. Ἂν πορεύεσαι πρὸς τὸ φρικῶδες διάστημα, μὴ κλονίζου, θνητέ· τήρει γαλήνην φρικώδη.

Ἄλλη φωνή.

Οἱ τραχεῖς ὑλοτόμοι ἐπανῆλθον εἰς τὸ δάσος.

— Ἐὰν δὲν βλέπῃς μὴ πίστευε, καὶ ἀμφίβαλλε ἐὰν βλέπῃς, εἶπεν ὁ Κράτης.

Ὁ Ζήνων, ὁ Γοργίας, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Πλαῦτος καὶ ὁ Σενέκας εἶπον·

— Καὶ ἐὰν βλέπῃς ἔτι, μὴ πίστευε.

Ὁ Βάκων εἶπε·

— Ἰδοὺ τὸ ἀντικείμενον, τὸ ὄν, τὸ σῶμα, τὸ πρᾶγμα. Μὴ ἐξέρχεσθε αὐτῶν· διότι τὸ πᾶν ἐκτὸς αὐτῶν φρικιᾷ καὶ ζοφοῦται.

— Τί ἐστιν ὁ κόσμος οὗτος; ἠρώτησεν ὁ Θαλῆς.

Ὁ Ἀπολλόδωρος εἶπε·

— Τὸ ζόφος λατρεύει ἡ τέφρα.

Καὶ ὁ Δημόναξ ὁ ἐκ Κύπρου, Ἐπίχαρμος ὁ ἐκ Κῶ, Νύρρων ὁ μέγας πλάνης τῶν ὀρέων καὶ τῆς ἠχοῦς ἀπεκρίθησαν·

— Τὸ πᾶν εἶναι ἄμορφον φάσμα. Δὲν ὑπάρχει μορφῆς τύπος. Τὸ πᾶν ἐστι νύμφη.

— Καὶ καπνὸς προσέθηκεν ὁ Ἀρίστιππος.

— Ὄναρ, εἶπεν ὁ Σέργιος, ὁ ἀπαισιόδοξος Σύριος.

— Συναφὴ ἀτόμων πρὸς ἄτομα καὶ μηδέν. Τοιοῦτος σκοτεινὸς ὁρισμὸς ἐδόθη παρὰ τοῦ Δημοκρίτου.

Ὁ Αἴσωπος εἶπε·

— Κάτω, κόσμε! Προσωπεῖον ὑποκρισίας!

Ὁ γεννηθεὶς κάτὰ τὸν μήνα Γαμηλιῶνα Ἐπίκουρος καὶ ὁ Ἰὼβ ὁ πρὸς τὸν σκώληκα λαλῶν, ὁ μετὰ τῶν λεόντων ὁμιλῶν Δὰν, ὁ Ἀμώς, καὶ ὁ κατάπληκτος ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων Ἰωάννης, εἶπον·

— Μόνον διὰ μέσου τῶν ἐκλείψεων εἶναι ὁρατός.

Ἀλχινδὲ ὁ ἄραψ διεκήρυξεν οὕτω·

— Τὸ ὄν, εἶναι τὸ πρῶτον, ὁ ἄνθρωπος τὸ δεύτερον τῆς δημιοργίας μέρος· αἰσθητὴ ἐν τῷ ἄνθει καὶ τῷ γονίμῳ δένδρῳ, καὶ ἐν τῇ αἰθερίᾳ γαλήνῃ τῶν ὑπ' οὐδενὸς ἀπειλουμένων οὐρανῶν ἡ πίστις, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι σκοτεινὴ καὶ δυσδιόρατος.

Ὁ Καρδὰν εἶπε·

— Ὁ κόσμος οὗτος εἶνε κεκλεισμένον φέρετρον!

Ὁ Φιλοτάδης ἐκήρυξε·

— Θαύματα, βωμοί, πίστεις, δόγματα, θρησκεῖαι, συνθλίβονται καὶ ἀφανίζονται πρὸ τῆς ἐπιστήμης· ὁ Θεὸς πρὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, σωρεία χιόνος ἐν διαλύσει.

Καὶ ὁ εὐρυμέτωπος Κάντιος, ὁ Μονταίν, ὁ Φίχτ, ὁ Ἔγγελ, ἔμεναν σκυθρωποὶ καὶ σύννοες, ὁπόταν ὁ μέγας τοῦ γέλωτος καὶ τῆς εἰρωνείας διδάσκαλος Ραβελαῖ, ὑπεψιθύριζεν ὑπὲρ τὰ χείλη τῆς ἀβύσσου :. «Ἴσως».

Ὁ Διογένης ἐφώναξε :

— Δᾶδας! δᾶδας!

Ὁ Σαίξπηρ ἐψιθύρισε, κεκυφὼς ἐπὶ τῶν τάφων :

— Τυμβωρύχε, πόσον ὁ Θεὸς βαρύνει ἐντὸς τοῦ πτύου σου ;

Καὶ ὁ Ζὰν-Πὼλ προσέθηκε :

— Τὸ διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ὑπὸ τοῦ θνητοῦ καλούμενον, εἶναι τὸ ἀόριστον φέγγος τὸ κυμαινόμενον ὑπεράνω τῆς εἱμαρμένης· εἶναι ὁ ἀψηλάφητος φωσφορισμὸς ὁ ἐκπορευόμενος ἐκ τῆς ἀσυμμέτρου καὶ πενθίμου ὕλης. Θεὸς ἐστὶν ἡ φωσφόρος ἀτμὶς τῶν νεκροπόλεων.

Ὁ Δάντε ἀνύψωσε τοὺς βραχίονας κραυγάζων : «Διατί ;»

— Ὦ νύξ, ἀναμένω νὰ ὁρίσῃ ὁ Πὰν καὶ νὰ εἴπῃ : Ἐγώ. Τίς ἡ ἔννοια τῶν λέξεων : πίστις, ἀνθρωπίνη συνείδησις, λόγος, καθῆκον ; ἠρώτησεν ὁ ὠχρὸς Ἀναξιμένης.

Ὁ Λόκκε εἶπε :

— Βλέπομεν κακῶς μὲ τὰ ὄργανα ταῦτα.

Ὁ Ρεκλὲν ἠρώτησε :

— Τί εἶναι οἱ ἥλιοι ; μαρτυρίων τροχοὶ ἢ ἀποθεώσεις ;

Ὁ Λουκρήτιος εἶπε :

— Τις ἐστιν ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ;

Καὶ προσέθηκεν ἔτι :

— Τὸ πᾶν εἶναι κωφόν, ψευδές, βωβόν. ἀπατηλόν. Ὑπὸ τὸν ἀτέρμονα τοῦτον θάνατον ὑπάρχει τι τὸ ζῶν ;...

Διαισθανόμεθα ψυχήν τινα ἐν τῷ βυθῷ τῆς παννέκρου ὑπάρξεως καὶ τὸ ε ἶ ν α ι δὲν περιλαμβάνεται ἀρά γε ὁλόκληρον ἐν τῇ λέξει : φ α ί ν ε σ θ α ι ; Ἡ σκιὰ γεννᾷ τὴν νύκτα. Περὶ τίνος ὁ θνητὸς εἶναι βέβαιος ;

Καὶ ὁ οὐρανός, ἡ μοῖρα, ἡ σκοτία, ὁ σαπφείρινος αἰθήρ, τὸ μυστήριον καὶ ἡ ζωὴ καὶ ὁ ἐξωργισμένος τάφος ἀντηχοῦσιν ἀκόμη ἐκ τῶν κτυπημάτων αὐτῶν τῆς ἀξίνης τῶν ἐρευνητῶν.

(Ἐκ τῶν τοῦ Β. Οὐγκῶ)

Μετάφρασις **Ἠλ. Οἰκονομοπούλου**

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

ΥΠΟ ΕΠΟΨΙΝ ΚΑΛΟΛΟΓΙΚΗΝ(*)

Α'

Τὰ αἰσθήματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως χορηγοῦσιν ὕλην ἄφθονον εἰς παρατηρήσεις, καθόσον αἱ ἐντυπώσεις τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης δὲν ἐξαρτῶνται ἁπλῶς ὡς ἐκ τοῦ εἴδους τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος ἑκάστου ἡμῶν ἄλλου, ἄλλως αἰσθανομένου. Οὕτω παρατηρεῖ τις ὅτι εἴς τινας, φέρ' εἰπεῖν, προξενεῖ ἀηδίαν, ὅ,τι εἰς ἄλλους θὰ ἐπροκάλει αἴσθημα ἡδὺ καὶ εὐχάριστον· τὸ ἐρωτικὸν πάθος, ὅπερ ἀποβαίνει αἴνιγμα, εἰς ὅσους δὲν ἔχουσι καρδίαν ἱκανὴν νὰ

(*) Διάλεξις γενομένη ἐν τῷ Συλλόγῳ «Παρνασσός».

τὸ αἰσθανθῇ· τὴν ἀντιπάθειαν καὶ τὸ μῖσος ἐνίοτε εἰς ὅ,τι οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων δὲν θὰ ᾐσθάνοντο εἰμὴ μόνον συμπάθειαν καὶ ἀγάπην.

Ἡ μελέτη τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀποβαίνει, οὕτω, τερπνὴ, ἐφ' ὅσον καὶ διδακτικὴ καὶ ὠφέλιμος.

Θὰ περιορισθῶμεν, ἐνταῦθα, εἰς τὸ νὰ σημειώσωμεν μόνον ὀλίγα ἐξ ὅσων θὰ ἠδύνατό τις, ἐπιμένων, νὰ ἐξορύξῃ ἐκ τοῦ ἀνεκμεταλλεύτου καὶ πλουσίου τούτου μεταλλείου, ἐφιστῶντες τὴν προσοχὴν μᾶλλον τοῦ παρατηρητοῦ ἢ τοῦ ἐρευνητοῦ καὶ τοῦ φιλοσόφου.

Β'.

Ἅπαντα τὰ αἰσθήματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δύνανται ν' ἀναχθῶσιν εἰς δύο κατηγορίας, εἰς τὴν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ.

Οὕτω, ἱλαρά τις ἡμέρα τοῦ ἔαρος· ἐκδρομή τις τῆς ποιητικῆς Μούσης εἰς τὰ ἡλύσια πεδία τῶν ἀρχαίων· ἡ περιγραφὴ τῆς ζώνης τῆς Ἀφροδίτης. ὑπὸ Ὁμήρου· οἱ ἀνθηροὶ λειμῶνες, ἐν οἷς θάλλει ἡ φύσις γελόεσσα· αἱ τερπναί, αἱ μαγικαὶ ἀκταὶ τοῦ Βοσπόρου· αἱ ποιήσεις τοῦ Πετράρχου, τοῦ Βερανζέρου· αἱ ζωγραφίαι τοῦ Ραφαήλου· τὰ μουσικὰ ἔργα τοῦ Ροσίνη, τοῦ Βελίνη, τοῦ Βέρδη, διεγείρουσιν αἴσθημά τι ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ἡδὺ καὶ εὐχάριστον, τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, ἐντάσεως μείζονος ἢ ἐλάσσονος, κατὰ λόγον τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος δυνάμεως τοῦ αἰσθάνεσθαι, ἣν θὰ εἴχομεν ἕκαστος. ὡς ἐκ φύσεως.

Ἡ περιγραφὴ φοβερᾶς τινος καταιγίδος, ἀπ' ἐναντίας· τὸ πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν χάος· ἡ θέα τοῦ ὠκεανοῦ, τῆς ἐρήμου· αἱ ποιήσεις τοῦ Γιόγκ, τοῦ Μίλτωνος. τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Δάντου· αἱ ζωγραφίαι τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου· τὰ μουσικὰ ἔργα τοῦ Ἄϋδνε, τοῦ Μοζάρτ, τοῦ Βηθόβεν, διεγείρουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν αἰσθήματα ὑψηλά, μελαγχολίας ἢ φρίκης, ἢ θαυμασμοῦ ἢ ἐκπλήξεως, ἐντάσεως μείζονος ἢ ἐλάσσονος, κατὰ λόγον ὡσαύτως τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος δυνάμεως τοῦ αἰσθάνεσθαι, ἣν θὰ εἴχομεν ἕκαστος.

Ἡ νύξ, εἶνέ τι ὑψηλόν. Ἡ ἡμέρα, καλόν τι καὶ χάριεν.

Εἰς τὴν θέαν γαληνιαίας τινὸς τοῦ Ἰουλίου νυκτός, καθ' ἣν τὸ φῶς τῶν ἀστέρων διασχίζει τρέμον τὰ σκότη, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ἠρεμίας τῆς φύσεως ἐπικρέμαται ὠχρὸς τῆς σελήνης ὁ δίσκος, διαχύνων τὸ μελαγχολικὸν αὐτοῦ φῶς εἰς ἀπεράντους ἐκτάσεις, ἔνθεν μὲν χρυσόνων τὰ ἀπ' αἰῶνος κυλιόμενα κύματα τῆς θαλάσσης, ἔνθεν δὲ λούων διὰ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὁποίων διακρίνεται κοιμητήριον· καὶ ἀκούεται εἰς τὰς κυπαρίσσους ἡ γλαὺξ ὀλολύζουσα, αἱ ψυχαί, εἰς ἃς ἐμφωλεύει τάσις τις πρὸς τὸ ὑψηλὸν, βυθιζόμεναι εἰς μυστηριώδη τινα καὶ ἔξαλλον ρεμβασμόν, ἕλκονται ἀκατάσχετοι εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου, τοῦ αἰωνίου, τῆς περιφρονήσεως παντὸς ὅ,τι πρόσκαιρον καὶ φθαρτόν· εἰς τὴν δέαν τῆς ἀθανασίας, τῆς θυσίας. τῆς αὐταπαρνησίας. τῆς ἀφοσιώσεως εἰς πᾶν ὅ,τι ἄϋλον καὶ πνευματικόν· εἰς πᾶν ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ μεγάρσιον, εἰς τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, πρὸς τὴν πατρίδα, πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. Διεγείρουσα δὲ ἡ θέα τῆς νυκτὸς αἰσθήματα ὑψηλά, γοητεύει πως καὶ συγκινεῖ τὴν καρδίαν, ἐνῷ ἡ ἡμέρα διὰ τῆς ζωηρότητος καὶ τῆς λάμψεως τοῦ φωτὸς αὐτῆς, διεγείρουσα τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, ἡδύνει καὶ τέρπει. Καὶ ἡ μορφὴ αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου, οἷον ἡ φυσιογνωμία καὶ ἡ ἄλλη παράστασις, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ψυχὴ κυριεύεται ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων τοῦ ὑψηλοῦ, εἶνε μελαγχολική, περιεσκεμμένη καὶ σύννους, ἔκθαμβος, ἐνίοτε καὶ εἰς ἔκστασιν. Τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, ἀπ' ἐναντίας, φανεροῦται διὰ τῆς ἀκτινοβολήσεως τῶν βλεμμάτων, διὰ τῆς ζωηρότητος καὶ τῆς εὐθυμίας, διὰ τοῦ μειδιάματος, ὅπερ πλανώμενον ἐπὶ τῶν χειλέων, διαχύνει τὴν γλυκύτητα εἰς τὴν ἔκφρασιν, διὰ τῆς ἀγαλλιάσεως καὶ τῆς χαρᾶς δὲ ἐκείνης, ἣν δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ κρύψῃ ὑποκρινόμενος.

Γ'.

Παράγει νῦν ἄλλας ἀλλοτε ἐντυπώσεις τὸ ὑψηλόν. Ἐμποιεῖ λ χ. τὴν φρίκην· διεγείρει τὸν ἤρεμον θαυμασμόν τὸ σέβας, τὴν ἔκπληξιν· γεννᾷ τὴν ἰδέαν τοῦ μεγαλείου, τοῦ πλούτου.

Οὕτω ἡ θέα τῆς μαύρης θαλάσσης, εἰς τρικυμιώδη τινὰ νύκτα τοῦ Δεκεμβρίου, εἶνέ τι φοβερόν· ἡ θέα τῶν πτωμάτων μετὰ τὴν μάχην, ὧν σπαίρουσιν εἰσέτι τινὰ εἰς τοὺς ὄνυχας τῆς ὀδύνης, εἶνέ τι σπαραξικάρδιον καὶ φρικῶδες· ὁ Παρθενών, αἱ στῆλαι τοῦ Ὀλυμπίου, αἱ πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου, διεγείρουσιν ἐν ὑμῖν τὸν ἤρεμον θαυμασμόν, τὸ σέβας, τὴν ἔκπληξιν. Αἱ μεγαλοπρεπεῖς στοαί· αἱ ἀψῖδες· τὰ ἀνάκτορα τῶν Βασιλέων· τὰ μέγαρα τῶν Φεουδαρχῶν, τὴν ἰδέαν τοῦ μεγαλείου, τοῦ πλούτου.

Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐν Ρώμῃ. εἶνέ τι κατ' ἐξοχὴν ὑψηλόν· καθόσον ὅ,τι θὰ ἠδύνατο νὰ διεγείρῃ τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος, αἱ εἰκόνες, τὰ ἀγάλματα, τὰ μωσαϊκά, ἡ ποικιλία τῶν χρωμάτων, τῶν φώτων, εἶνε τοιουτοτρόπως διανεμημένον καὶ διευθετημένον, ὥστε ἡ ἐντύπωσις τοῦ ὑψηλοῦ διαμένει ἐν αὐτῷ ἡ ἡγεμονεύουσα, ἁρπάζουσα τὸν θεατὴν εἰς κόσμον ἰδανικῆς τινος καὶ θείας μεγαλειότητος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας καθαγιάζεται ἡ ψυχὴ.κυριευομένη ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς εὐσεβείας.

Μέγα τι ὕψος ὡς καὶ μέγα τι βάθος εἶνέ τι ὑψηλόν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐμποιεῖ τὴν φρίκην· ἐκεῖνο δὲ διεγείρει τὴν ἔκπληξιν. Ἡ Ἀρχαιότης εἶνε ὡσαύτως τι ὑψηλόν. Διεγείρει δὲ τὸν ἤρεμον θαυμασμὸν καὶ τὸ σέβας. Εἰσερχόμενός τις κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀποκαλύπτεται, καθ' ὁρμέμφυτόν τινα δύναμιν, ὡς ἐὰν εἰσήρχετο εἰς ναόν.

Ἀπώτατον παρελθόν, οἷον τὸ πρὸ τῆς πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐκπλήττει ὑμᾶς· ἡ ἄβυσσος τοῦ μέλλοντος ἐμποιεῖ τὴν ἐντύπωσιν, ἣν καὶ τὸ πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν χάος.

(ἀκολουθεῖ) *Α. Γ. ΔΑΛΛΑΠΟΡΤΑΣ*

Ἡ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποβιώσασα πολύκλαυστος δέσποινα

ΜΑΡΙΟΓΚΑ ΠΑΠΑ

Τὸ γένος Γερακάρη

—

Πόσαις 'περάσαν ἀνοιξαις,
χειμῶνες, πάγοι, χιόνια,
Που ἡ μαύρη γῆ μὲ 'σκέπασε,
μὲς τ' ἀνθηρά μου χρόνια ! . . .

Ὦ πόσα ὄνειρα τερπνὰ
κ' ἐλπίδαις χρυσωμέναις
Ἐσβύστηκαν· κ' εἶναι κι' αὐταῖς,
μαζύ, μ' ἐμέ, θαμμέναις ! . . .

Χάρε, ἃ δὲ 'λυπήθηκες
τὴ νειότη, τὴ 'δική μου,
Γιατὶ νὰ μὴ μοῦ λυπηθῇς
τὸν ἄντρα, τὸ παιδί μου·

Τὴ μάνα μου, τὴ δύστυχη
τ' ἀδέρφια· τὸν πατέρα,
Ὁποῦ γιὰ μὲ δὲν παύουνε
νὰ κλαῖνε, νύχτα—'μέρα.

Τὸν ἄνδρα μου ἄφησα ἔρημο,
στὴ γῆ, χωρὶς ἐλπίδα·
Καὶ τὸ παιδάκι μου ὀρφανό·
ποῦ μόλις 'γὼ το εἶδα (α)

Ἄλλοι τὸ ἐμεγαλώσανε
τὸ ἄτυχο παιδί μου,
Στὴ γῆ γιὰ μάνα ἐγνώρισε
τὴ μάνα τὴ 'δική μου.

Μὰ ἤρτε ἡ ὥρα ποῦ ἔπρεπε
κ' ἐκείνη νὰ τ' ἀφήσῃ,
Γιατὶ ὁ Χάρος, μὲ ἐμέ,
τὴν ἔστερνε νὰ ζήσῃ.

Δὲν 'μπόρεσε περσότερο
στὴ γῆ, κάτου, νὰ μένῃ,
Χωρὶς ἐμέ, ποῦ ἐλάτρευε
καὶ μ' εἶχε χαδεμένη.

Τώρα, ἐδῶ κ' ἡ δυό, μαζύ,
ὅλο παρακαλοῦμε,
Γιὰ κεῖνους, ποῦ ἀφήσαμε, στὴ γῆ·
καὶ ποῦ γιὰ μᾶς θρηνοῦνε.

Ἀδαμαντία Ἀπέρη
τὸ γένος Δελλαπόρτα.

(α) Ἀπεβίωσε μετὰ τὸν τοκετόν. Τὸ γεννηθὲν ἐπέζησε.

ΑΘΗΝΑΪΣ—ΕΥΔΟΚΙΑ

(Συνέχεια προηγουμένου φύλλου)

Ἀλλ' ὅμως καὶ ὁ χρυσότευκτος θρόνος, ἐφ' οὗ ἡ Πουλχερία ἐκάθητο ἀπαστράπτουσα ἐκ πορφύρας καὶ χρυσοῦ τὸ διάλιθον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέμμα, τό σμῆνος υῶν αὐλικῶν καὶ καθ' ὅλου ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ περιβάλλοντος ἐνεποίησαν τοσαύτην σύγχυσιν τῇ Ἀθηναΐδι, ὥστε ἐλησμόνησε νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἀφήγησιν τῆς ὑποθέσεώς τῆς. Ἀλλὰ τὴν σύγχυσιν ταύτην διέλυσεν ἐπίκαιρος ἐρώτησις τῆς Πουλχερίας.

Τότε ὁ νεᾶνις μετὰ σεβασμοῦ ἤρχισε νὰ ἀφηγῆται τοὺς λόγους, δι' οὓς εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλήν, τὰς περιπετείας τοῦ ταξειδίου, τὴν στέρησιν τοῦ μεριδίου τῆς πατρικῆς περιουσίας τὴν καταλαβοῦσαν αὐτὴν ἀπόγνωσιν, καὶ τέλος ὅτι οὐδὲν ἀπέμεινεν αὐτῇ ἢ ἡ αὐτοκρατορικὴ ἀντίληψις. Τὰ ζητήματα ταῦτα ἀνέπτυξε τοσοῦτον εὐφραδῶς, ὥστε ἡ Πουλχερία ἀπορήσασα διὰ τὴν ἑτοιμότητα τοῦ πνεύματος καὶ τὴν μεγίστην αὐτῆς παιδείαν διὰ λόγων οὐχὶ βασιλίσσης, ἀλλὰ μητρὸς διεβεβαίωνεν αὐτὴν, ὅτι ἅπασαι αἱ παρακλήσεις αὐτῆς θὰ ἐκτελεσθῶσι καὶ τὴν προσεκάλεσεν, ἵνα ἑκάστοτε ἐπισκέπτηται αὐτήν.

Ἐκ τῶν πολλῶν ἐπισκέψεων καὶ συζητήσεων κατενόησε τὴν ἔξοχον μόρφωσιν τῆς θυγατρὸς τοῦ Λεοντίου καὶ συνέλαβε τὴν ἰδέαν ὅτι ἐν τοιαύτῃ παρεκμηκυίᾳ πνευματικῶς κοινωνίᾳ, οἵα ἡ τότε τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μία τοιαύτη κόρη καταλληλοτάτη θὰ ἦτο σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Θεοδοσίου, μεθ' οὗ συνεβασίλευε.

Καὶ ἡ Ἀθηναΐς ὅμως ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ τῆς αὐτοκρατείρας καὶ ἀναλογιζομένη τοὺς ἀδελφούς της εὐκόλως ἐπίστευεν ὅτι οὗτοι ἤδη θὰ μετενόουν. Ὁ περιπετιώδης βίος αὐτῆς, τὰ δεινοπαθήματα, αἱ θλίψεις, ἡ ἀπομόνωσις καὶ ὁ ἐξορία ἀπέναντι τῆς εὐνοίας καὶ τῆς δικαιοσύνης τῆς Πουλχερίας προὐξένουν αὐτῇ ἀπίστευτόν τινα ἡδονήν.

Τέλος ἡ αὐτοκράτειρα, ἥτις ἀπὸ μακρὸν διάστημα εἰς οὐδένα εἶχεν εἴπει τὰς περὶ τοῦ γάμου μετὰ τοῦ Θεοδοσίου σκέψεις της ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα τῷ Θεοδοσίῳ. Παρέστησεν εἰς αὐτὸν τὰ χαρακτηριστικά της, τὸ πνεῦμα τὴν σπινθηροβολοῦσαν εὐφυΐαν καὶ τὴν ἀρίστην αὐτῆς φιλοσοφικὴν μόρφωσιν.

Ἤδη οὐδὲν ὑπελείπετο ἢ ἡ προσωπικὴ ἀντίληψις τοῦ αὐτοκράτορος, ἣν δὲν ἐδίστασε νὰ προκαλέσῃ αὐτὸς καὶ ἡ ἀδελφή του.

VI

Τὴν ἑπομένην ἡ Ἀθηναΐς εἰσήρχετο καὶ πάλιν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐνῷ δὲ ἤρξαντο τῆς συζητήσεως, ὁ Θεοδόσιος ὑπὸ παραπέτασμα κεκρυμμένος ἠκροᾶτο προσεκτικῶς, ἐφαίνετο δ' αὐτῷ ὅτι ἡ Πουλχερία κατὰ πολὺ εἶχε μειώσει τὰ προτερήματα τῆς Ἀθηναΐδος. Ἤδη ἡ Πουλχερία χωριζομένη πρὸς στιγμὴν τῆς πολυτίμου συντρόφου ἐδέχενο χαίρουσα καταφατικὴν τὴν ἀπάντησιν τοῦ ἀδελφοῦ της, καὶ μετέωρος ἐκ χαρᾶς ἀνελογίζετο τὸν τρόπον, δι' οὗ καὶ τὸ παρακωλῦον τὸν γάμον ζήτημα, τὸ τῆς θρησκείας, θὰ ἤρετο. Διότι ἡ Ἀθηναΐς ἦτο ἐθνική, ἐν ᾧ τὴν αὐλὴν τοῦ Θεοδοσίου διείπετο ἄκρατος ἀφοσίωσις εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ Πουλχερία ἔστελλε καὶ προσεκάλει τὴν Ἀθηναΐδα εἰς τὰ ἀνάκτορα· ἐκεῖ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτήν, ὅτι ἐάν θέλῃ, δύναται τὰ βαπτισθῇ καὶ νὰ γίνῃ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ της, ὅστις εἶχεν ἐκπεφρασμένην γνώμην ὑπὲρ αὐτῆς· εἶτα παρεκάλεσεν αὐτὴν νὰ σκεφθῇ καὶ

κατὰ τὴν προσεχῆ ἐν τοῖς ἀνακτόροις συνάντησίν των νὰ ἐκθέσῃ αὐτῇ τὴν ὁριστικὴν αὐτῆς γνώμην. Ἡ Ἀθηναῖς ἤδη κατὴρχετο ἐκτὸς ἑαυτῆς τοῦ ἀνακτόρου καὶ εὑρεθεῖσα ἐν τῷ φιλικῷ της οἴκῳ μόνη ἔτριβε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀδυνατοῦσα νὰ πιστεύσῃ εἰς τοιαύτην εὐτυχίαν.

Ἐγώ, ἔλεγεν, ἥτις πλάνης φόρεμα ζητοῦσα νά οἰκονομήσω διὰ τῆς δικαιοσύνης ὀλίγα βιοποριστικὰ μέσα, νὰ γίνω αὐτοκράτειρα; Εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ βαπτισθῶ! ἤτοι νὰ γίνω ἀπὸ ἐθνικὴ χριστιανή! Ἀλλὰ μήπως ἡ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν εἶναι καλλιτέρα πασῶν, καὶ αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ πατρός μου, ἃς ἐξέμαθον, δὲν εἶναι αἱ αὐταὶ πρὸς πολλὰς τῶν τοῦ χριστιανισμοῦ; Διατί λοιπὸν νὰ μὴ δεχθῶ καὶ ὡς ἐξωτερικὸν τύπον ὅτι ἀπὸ συνειδήσεως πιστεύω; Οὕτω καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐλύετο εὐνοϊκῶς καὶ ἡ ἐπίδοξος αὐτοκράτειρα ἐκαλεῖτο μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Ἐκεῖ πλήρη συναίνεσιν δηλώσασα ἐβαπτίζετο μετά τινα χρόνον κληθεῖσα Εὐδοκία καὶ συνεζευγνύετο μετὰ τοῦ Θεοδοσίου.

Χρηστὴ καὶ ἐνάρετος σύζυγος ἔχουσα πλήρη συναίσθησιν τῶν οἰκογενειακῶν καθηκόντων προσηλώθη ἡ Εὐδοκία εἰς τὸν οἶκον ἀφήνουσα τὴν Πουλχερίαν καὶ τὸν σύζυγον εἰς τὸ χαλεπὸν τοῦ διέπειν τὰς τύχας τῶν λαῶν ἔργον. Μόνη αὐτῆς προσπάθεια ἦτο ἡ ἵδρυσις ἑλληνικῆς σχολῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁμοίας πρὸς τὰ σημερινὰ πανεπιστήμια καὶ ἡ ἐμπέδωσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ σοφίας καθ' ἅπαν τὸ Βυζαντιακὸν κράτος. Τότε δὲ κατ' ὀλίγον ἐλάμβανε σάρκα τὸ τοῦ Ὁρατίου·

Graecia capta forocem néctorem cepit.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ ὀξὺ τῆς Εὐδοκίας πνεῦμα διεῖδε τὴν πολιτικὴν ἐξασθένησιν τοῦ συζύγου καὶ τὴν ἐν παντὶ ἐπικράτησιν τῆς Πουλχερίας. Τότε ἐξήφθη ἡ φιλοτιμία της καὶ ὑπεδείχθη εἰς τὸν Θεοδόσιον ὅτι εἶχε καὶ ἄλλα καθήκοντα πλὴν τῶν θείων κανόνων καὶ στίχων, εἰς οὓς ἠσχολεῖτο.

Τὸ πρᾶγμα δὲν ἐβράδυνε νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν ὤτων τῆς Πουλχερίας, ἥτις ἀγανακτήσασα μετέβη εἰς τὸ Ἕβδομον καὶ ἐδημιούργησεν ἐκεῖ δευτέραν αὐλήν. Ὁ σάραξ ἤδη τῆς διαμάχης καί ὁ φθόνος τῶν δύο βασιλισσῶν δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐξαφθῇ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Εὐδοκία ἠγαπᾶτο παρὰ πάντων τῶν ὑπηκόων ὁ φθόνος ἤδη κατέστη φλέγον πάθος καὶ πρόσφορος ἐζητεῖτο ἀφορμή, ἵνα ἡ νεαρὰ αὐτοκράτειρα ἐκλίπῃ ἐκ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς.

Διερχόμεθα τό 426 ἔτος μ, Χ. ἡ Εὐδοκία στένουσα ὑπὸ τὸ βάρος οἰκογενειακῶν δυστυχημάτων ἀπεφάσισε χάριν ἀναψυχῆς νὰ ἐκτελέσῃ ταξείδιον εἰς τοῦς Ἁγίους Τόπους. Δυστυχῶς ὅμως εἷς τῶν συνοδευόντων αὐτήν, ἦτο ὁ μάλιστα εὐνοούμενος Παυλῖνος.

Ἤδη ἐπεσκέπτοντο τὴν Ἀντιόχειαν, ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῶν Σελευκιδῶν, καὶ δευτέραν κατὰ τὴν ἀκμὴν καὶ τὸν πολιτισμόν, μετὰ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν. Ἐκεῖ ἐνθουσιῶσα ἐκ τῆς γενομένης ὑποδοχῆς ἡ Εὐδοκία ἐξεφώνησε λόγον, οὗ τὸ τέλος ὑπεμίμνησκε τὴν ἑλληνικὴν καταγωγήν της.

Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα μετ' ἀπείρων δώρων καὶ ἀφιερωμάτων. Εἶναι ἡ δευτέρα αὐτοκράτειρα μετὰ τὴν Ἁγίαν Ἑλένην, ἥτις ἐπισκέπτεται τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος. Αἱ ἀναμνήσεις τῶν παθῶν τοῦ Σωτῆρος, ἡ καταστροφὴ καὶ ἀνοικοδόμησις τῆς πόλεως, τὸ περιβάλλον ἐν γένει ἐνεποίησαν τοσαύτην τῇ αὐτοκρατείρᾳ συγκίνησιν, ὥστε ἐνταῦθα παρέμεινε πολὺ περισσότερον ἢ ἐν Ἀντιοχείᾳ. Ὅτε δ' ἐπεσκέφθη τὸν τάφον, ἔνθα τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ ἔρρευσεν ὑπὸ τὰ ἀσεβῆ πλήγματα τῶν στρατιωτῶν, τοσαύτην ᾐσθάνθη συγκίνησιν, ὥστε ἐπὶ πολὺ ἔρρεον δάκρυα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν της.

Ἤδη μετὰ δύο ἔτη ἐπανήρχετο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ἐνταῦθα διάφορος ἀνέμενε τύχη τὴν ἀτυχῆ πλέον Εὐδοκίον.

VII

Ἐγνωρίσαμεν τὸν χαρακτῆρα τῆς Πουλχερίας καὶ τὰς ἀφορμὰς τοῦ ἀκατανικήτου μίσους κατὰ τῆς Εὐδοκίας. Ἐπωφεληθεῖσα λοιπὸν τῆς μεταβάσεώς της εἰς τούς ἁγίους τόπους μετὰ τοῦ εὐνοουμένου Παυλίνου ἤρξατο μετὰ τῶν φίλων αὐτῆς νὰ διαβάλλῃ τὴν χρηστότητα τῆς συζύγου τοῦ Θεοδοσίου. Ὁ Θεοδόσιος τὸ πρῶτον οὐδὲν ν' ἀκούσῃ ἤθελε περὶ τούτου· «Πῶς, ἔλεγε, γυνή, ἥτις στερηθεῖσα τῆς πατρικῆς περιουσίας ἦλθε νὰ ζητήσῃ τὸν οἰκτόν μου, καὶ ἥτις ἔφθασεν εἰς τοσοῦτον ἀξίωμα, δύναται νὰ μὲ ἐξαπατᾷ; Πᾶσαι ἄρά γε αἱ πρός με δαψιλεῖς περιποιήσεις ἐνέκλειον τοιαῦτα σατανικὰ σχέδια; Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν πνεῦμα αὐτοῦ ἦτο περιωρισμένον, οἱ δὲ διαβάλλοντες ἐπιτήδειοι, τὸν παρέπεισαν καὶ ἀπεφάσισε τὸν μὲν Παυλῖνον, ἅμα ἐπανερχόμενον, νὰ φονεύσῃ, ταύτην δὲ νὰ ἐξορίσῃ. Οὕτω δὲ ἀποφασίσας προσεκάλεσεν ἐν μυστηκότητι δόγμα τῆς συγκλήτου.

Ὀλίγαι παρῆλθον ἀπὸ τούτων ἡμέραι καὶ ἡ Εὐδοκία πλήρης δώρων καὶ χαρᾶς διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἱερῶν τόπων ἀπέβαινεν εἰς τὴν προκυμαίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' ἀμέσως κατελήφθη ὑπὸ ἀορίστου ἀνησυχίας· διατί ἄρά γε ὁ Θεοδόσιος δὲν μετέβη εἰς ὑποδοχήν της; Πῶς δὲν παρέστη τις τῶν αὐλικῶν, ἵνα ὑποβοηθήσῃ αὐτήν; Μὴ ἔχει συμβῆ μεταβολή τις ἢ μὴ ὁ Θεοδόσιος ἀσθενεῖ; Αἱ ἀνησυχίαι της ὅμως ἐπερρώθησαν ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ εἶδε τὸν Θεοδόσιον σύνοφρυν καὶ κλίνοντα τὴν κεφαλήν.

Εἰς παρατήρησίν της ἐπὶ τούτῳ ἡ αὐτοκρατορικὴ μεγολειότης ἐξετράπη εἰς νέφη ὀργῆς καὶ οὐχὶ συγκεκαλυμμένως πλέον,, ἀλλ' ἀναφανδὸν ἐνεκόλαψεν ἐπὶ τοῦ μετώπου της, ὅλας τὰς ᾠδομένας κακοηθείας, ὅσας μοχθηρά καὶ ἐπιτηδειοτάτη συκοφάντις εἶχε σκευωρήσει. Ἔκπληκτος ἡ ἀτυχὴς Εὐδοκία ἀδυνατεῖ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ μέγεθος τῆς δυστυχίας καὶ ἀναλύεται εἰς ἄφθονα δάκρυα. Μάτην διὰ μέσου τῶν δακρύων διεμαρτύρετο ὑπὲρ τῆς ἀθωότητός της, μάτην ἀναμμνήσκει τὸν εὐδαίμονα βίον ὃν διήγαγον καὶ ὅτι κατὰ τῶν ἰσχυρῶν αἱ συκοφαντίαι διευθυνόμεναι δυσκόλως ἀποτυγχάνουσιν. Ἐκεῖνος ἔμεινεν ἄκαμπτος καὶ ἐκ τῆς στενοχωρίας του ἀπεσύρθη εἰς τὰ δωμάτιά του.

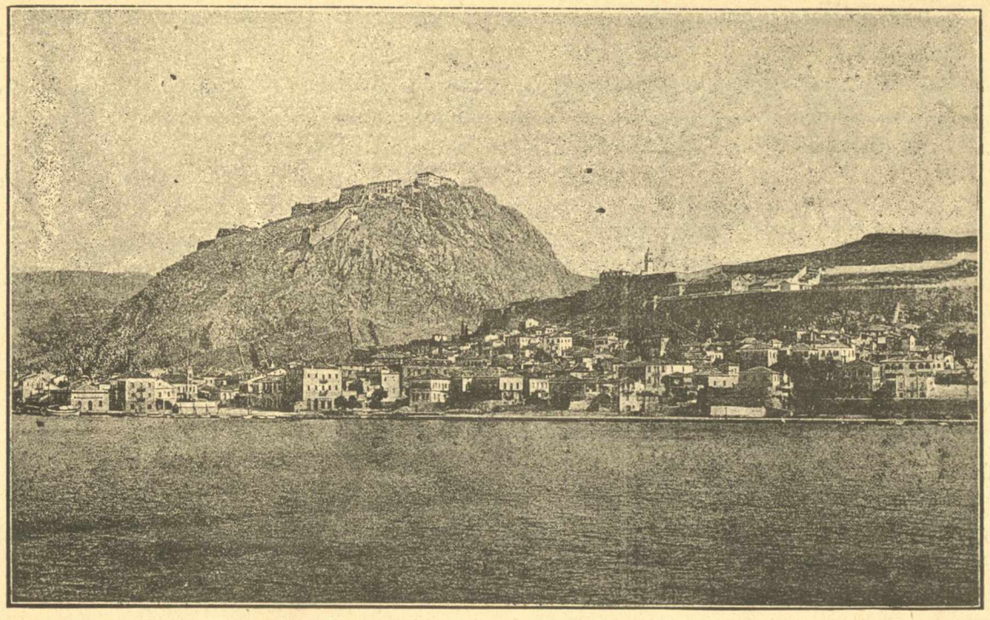

Ἄποψις Ναυπλίου.

Ἤδη ἡ Εὐδοκία ἐπὶ μᾶλλον ἐλυπεῖτο· ἔβλεπεν ὅτι ἐγένετο θῦμα συκοφαντίας, ἀλλ' ἐδικαιολόγει καὶ τὸν Θεοδόσιον, ὅστις καθὼς πᾶς ἄνθρωπος, ἐγένετο θῦμα πλάνης. Ἤδη ᾐσθάνετο τὸν ἐγωϊσμόν της καταρρέοντα, καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν της καταπίπτουσαν· οὐδένα εἶχε πλέον φίλον. Αὐτὴ ἡ τύχη, ἥτις διὰ κυμάνσεων τὴν εἶχεν ἐναλλὰξ ἀναβιβάσει εἰς ὕψος, αὐτή αὕτη τὴν κατέρριπτεν εἰς τὴν προτέραν ἀφάνειαν. Καὶ ἐν ᾧ κῦμα μέγα ἀγανακτήσεως διὰ τὴν ἀθωότητά της ἐξωγκοῦτο ἐν τῇ ψυχῇ της, προσήγετο αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, διατάσσον τὴν ἐξορίαν αὐτῆς, εἰς Ἱεροσόλυμα. . . . . .

Τὸ πλοῖον ἦτο ἕτοιμον πρὸς ἀπόπλουν καὶ βασιλικοὶ φρουροὶ παρελάμβανον τὴν ἔκπτωτον αὐτοκράτειραν, ἵνα ὁδηγήσωσιν αὐτὴν ἐπὶ τούτου.

Συντετριμμένη ἐκ τῆς ὀδύνης λιπόθυμος ἐκ τῆς αἰδοῦς, ἀλλ' ἰσχυρὰ ἐκ τῆς ἀθωότητος, διὰ μέσου τῶν κλαυθμῶν ἄφινεν ἀνάρθρους φωνάς, δυναμένας καὶ τοὺς λίθους νὰ συγκινήσωσιν. Ἤδη κατήρχετο τὸ τελευταῖον βάθρον τῆς κλίμακος, ὅτε στρέφουσα συνήντησε τὸ μετανοῆσαν ἤδη καὶ ἔνδακρυ ὄμμα τοῦ Θεοδοσίου. Τότε ἀγωνιῶσα καὶ διαμαρτυρομένη ὑστάτην ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων διαμαρτυρίαν ὅτι πίπτει θῦμα συκοφαντίας, καὶ ὅτι ᾐείποτε ὑπὸ τὴν βασιλικὴν πορφύραν συνεκάλυψεν ὅ,τι ἱερὸν καὶ ἔντιμον χαρακτηρίζει τούς βασιλεῖς, ἔπεσε λιπόθυμος. Τὴν ἀναίσθητον ἤδη βασίλισσαν ἀποκομίζουσιν οἱ θεράποντες ἐπὶ τοῦ πλοίου.

Ὅσον ὅμως σκληρὰ καὶ ἂν ἦναι ἡ καρδία τῶν θνητῶν εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ καμφθῇ πρὸ τῆς αἱμασσούσης καὶ διαμαρτυρομένης ἀθωότητος. Τοῦ κανόνος δὲ τούτου δὲν ἀπηλλάγη ὁ Θεοδόσιος. Ἀναπολῶν τὰς ἀρετὰς τῆς αὐτοκρατείρας, τὴν αἴγλην, ἣν προσήνεγκεν εἰς τὸν βασιλικόν του οἶκον, τὰς ἀναπτυχθείσας μικροφιλοτιμίας μετὰ τῆς Πουλχερίας εἰς τὴν ζωηρὰν διαμαρτυρίαν τῆς Εὐδοκίας δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἴσως ἔπεσε θῦμα διαβολῆς, καὶ ὅτι πάντως δίκτυον ἄφευκτον εἶχε στηθῆ κατ' αὐτοῦ, καρπὸς τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ σημερινὴ θέσις τῆς αὐτοκρατείρας.

Τί νὰ κάμῃ ὅμως; Νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν διαταγὴν τῆς ἐξορίας, πῶς θὰ ἐδικαιολόγει τὴν θέσιν του ἀπέναντι τῆς συγκλήτου, ἧς προὐκάλεσε τὴν καταδικαστικὴν γνώμην; Πῶς θὰ ἠνείχετο ἵνα οἱ ἐχθροί του παρῳδῶσι τὰς ἀσέμνους φράσεις, ἃς ἐνεκόλαπτον τῇ αὐτοκρατείρᾳ; Ὑπὸ τοιούτων κατείχετο σκέψεων, ὅτε τὸ πλοῖον ἀναπετάννυε τὰ λευκά του ἱστία καὶ ἔκαμπτε τὴν τρόπιν πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἀκίνητος ἡ δυστυχὴς Εὐδοκία ἐπί τινος γωνίας τοῦ καταστρώματος ἐκράτει διὰ τῶν χειρῶν τὴν κεφαλὴν, ἐνῷ ἐκ τῶν πολλῶν δακρύων οἱ ὀφθαλμοὶ εἶχον στειρεύσει· μελαγχολικῶς δὲ μέχρι θανάτου ἠτένιζεν ἀπὸ τοῦ ἀνακτορικοῦ παραθύρου ὁ αὐτοκράτωρ τὴν ἐν στιγμῇ παραφορᾶς καταδικασθεῖσαν βασίλισσαν.

Ἡ μετάνοια ὅμως αὕτη, ἥτις δὲν εὕρισκε τρόπον νὰ καταπνίξῃ μίαν βασιλικὴν φιλοτιμίαν, διὰ νὰ σωθῇ μία ἀθῴα ἔσχεν ἀντίκτυπον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βίου τοῦ βασιλέως. Καὶ ἤδη περιπίπτει εἰς στενοχωρίαν ἀκατάβλητον καὶ μελαγχολίαν παρατεταμένην, ἥτις ὑπεβίβρωσκε τὸ ἀσθενὲς ἄλλως σαρκίον τοῦ βασιλέως. Καὶ καθ' ὃν χρόνον ἡ ἐξόριστος τῶν Ἱεροσολύμων κακοχοῦσα διεμαρτύρετο μέχρι τρίτου οὐρανοῦ ὑπὲρ τῆς ἀθωότητός της, ἔπιπτε συντετριμμένος ἐκ τῆς ὀδύνης καὶ ἐκοιμᾶτο τὸν ὕστατον ὕπνον ὁ ἐστεμμένος σύζυγός της. Καὶ ὅτε πλέον ἔμαθεν ἡ ἀτυχὴς Εὐδοκία τὸ μοιραῖον τέλος, δὲν ἐβράδυνε νὰ παρακολουθήσῃ τὸν σύζυγον εἰς τοῦτο, τιμηθεῖσα

μὲν ὑπὸ τῶν ἐν Ἱερουσαλύμοις, ἀδικηθεῖσα δὲ ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Καὶ οὕτω μία μυσαρὰ συκοφαντία κατεδίκασε δύο ὑπάρξεις εἰς μαρασμὸν καὶ καταστροφήν.

Μηνὶ Ἰουλίῳ 1902.

Γ. Χ. Δέδες

ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

(Συνέχεια προηγουμένου φύλλου)

Ἡ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ λέγει πρὸς τὸν βουκόλον νὰ ἀπέλθῃ καὶ νὰ κομίσῃ τοὺς ξένους, βεβαιοῦσα αὐτόν, ὅτι θὰ φροντίσῃ περὶ τὸν δεόντων. Ἀπελθόντος δὲ τοῦ βουκόλου στρέφει τὸν λόγον πρὸς ἑαυτὴν καὶ λέγει· «ὦ καρδία τάλαινα, πρὶν μὲν εἰς ξένους γαληνὸς ἦσθα καὶ φιλοικτίρμων ἀεί, εἰς θοὐμόφυλον ἀναμετρουμένη δάκρυ, Ἕλληνας ἄνδρας ἡνίκ' εἰς χεῖρας λάβοις· νῦν δὲ ἐξ ὀνείρων, οἷσιν ἠγριώμεθα δοκοῦσα. Ὀρέστην μηκέθ' ἥλιον βλέπειν, δύσνουν με λείψεσθ' οἵτινες ποθ' ἥκετε». Στραφεῖσα δὲ πρὸς τὸν χορόν, λέγει, ὅτι εἶνε ἀληθὲς τὸ ἀξίωμα, ὅτι οἱ δυστυχεῖς, οἵτινες πρότερον ἦσαν εὐτυχεῖς οὐ φρονοῦσιν εὖ τοῖς εὐτυχεστέροις. Μετά τινα δὲ ἀνάπαυλαν καραπονεῖται, ὅτι οὔτε ἄνεμος οὔτε πλοῖον προσήγαγεν ἐνθάδε τὴν Ἑλένην καὶ τὸν Μενέλαον, τοὺς αἰτίους τῆς συμφορᾶς αὐτῆς, ἵνα ἐτιμώρει αὐτοὺς ἀντικαθιστᾶσα τὴν ἐνθάδε Αὔλιν ἀντὶ τῆς ἐκεῖ Αὔλιδος, ὅπου ὡς μόσχον συλλαμβάνοντες οἱ Δαναΐδαι ἐσφαζον αὐτήν, ἱερεὺς δ' ἦν ὁ γεννήσας πατήρ· εἰς μάτην ἱκετεύουσα ἥψατο τοῦ γενείου τοῦ πατρὸς καὶ ἐξαρτωμένη νῶν γονάτων αὐτοῦ ἔλεγεν· «ὦ πάτερ νυμφεύομαι νυμφεύματ' αἰσχρὰ πρὸς σέθεν»· εἰς μάτην κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ψευδοῦς γάμου ἡ μήτηρ καὶ αἱ Ἀργεῖαι ᾖδον ὑμεναίους ὕμνους καὶ ἡ ἐν Ἄργει πατρικὴ οἰκία ἀντήχει ἐκ τῶν ἤχων τῶν αὐλῶν. Ἅιδης Ἀχιλλεὺς ἦν ἄρ', οὐχ ὁ Πηλέως, ὃν προτείνας αὐτῇ ἄνδρα ἐκόμισεν αὐτὴν ὁ πατὴρ ἐφ' ἁμάξης εἰς αἱματηρὸν γάμον. Παραπονεῖται ἔτι, διότι ὡς νύμφη ἔχουσα τὸ πρόσωπον κεκαλυμμένον δὲν ἠδυνήθη ὑπὸ αἰδοῦς νὰ ἀναλάβῃ ἐν χερσὶ τὸν ἀδελφόν, ὅστις νῦν ἀπώλετο, οὐδὲ νὰ φιλήσῃ τὴν ἀδελφήν, ἀλλ' ἀνέβαλε τὰ ἀσπάσματα, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν, ὅτι θὰ ἐπανέλθῃ πάλιν εἰς Ἄργος· ὑποθέτουσα δὲ ὅτι ὁ Ὀρέστης ἀπέθανεν, ὁ δὲ πατὴρ αὐτῆς ἔζη ἐν δόξῃ καὶ λαμπρότητι, θρηνεῖ τὸν Ὀρέστην, ὅτι ἀπώλετο ἐν μέσῳ τοιούτων καλῶν καὶ πατρικῆς εὐδαιμονίας. Μετά τινα μικρὰν παῦσιν σκεπτομένη καθ' ἑαυτὴν προβαίνει εἰς κρίσεις περὶ τῶν ἀνθρωποθυσιῶν καὶ μέμφεται τὰ σοφίσματα τῆς θεᾶς, ἥτις ἀπείργει τῶν βωμῶν τὸν ἀψάμενον φόνου ἢ καὶ τὸν θιγόντα διά τῶν χειρῶν λοχείας ἢ νεκρῶν, νομίζουσα ταῦτα μυσαρὸν πρᾶγμα, καὶ ὅμως αὐτὴ θυσίαις ἥδεται βροτοκτόνοις. Δὲν εἶνε δυνατὸν ἡ Λητὼ νὰ γεννήσῃ τοιαύτην μωρὰν θυγατέρα. Διὸ κρίνει ἄπιστα τὰ ὑπὸ τοῦ Ταντάλου δοθέντα τοῖς θεοῖς ἑστιάματα, ὅτι δῆθεν οὗτοι ηὐχαριστήθησαν ἐκ τῆς βρώσεως τοῦ παιδὸς ἐκείνου, νομίζει δὲ ὅτι οἱ ἐνθάδε, ἐπειδὴ εἶνε ἀνθρωποκτόνοι, ἀνέφερον τὴν ἰδίαν κακίαν εἰς τοὺς θεούς, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεὶς εἶνε κακός. Μετὰ ταῦτα ἀνέρχεται τὴν κλίμακα ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῶν θεραπαινίδων καὶ διὰ τῆς θύρας εἰσέρχεται εἰς τὸν ναόν.

Μετὰ τὸ πρῶτον ἐπεισόδιον ἕπεται τὸ πρῶτον στάσιμον τοῦ δράματος, δηλαδὴ τὸ ᾆσμα ἢ τὸ μέλος, ὅπερ ᾖδεν ὁ χορὸς ἤδη εἰσελθὼν καὶ ἱστάμενος ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ. Τὰ χορικὰ ᾄσματα ἀπετέλουν κατ' ἀρχὰς τὸ κυριώτερον μέρος τῶν ἀρχαίων τραγῳδιῶν, ἅτινα κατ' ἀρχὰς ἦσαν διθύραμβοι, δηλονότι ᾄσματα ᾀδόμενα πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου καὶ περιγράφοντα τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ, ὅτε ὅμως εἰς τὰ ᾄσματα ταῦτα προσετέθη καὶ διάλογος τῶν ὑποκριτῶν, ἀπετελέσθη τὸ δρᾶμα, ὅπερ καὶ οὕτω δὲν ἀπώλεσε τὸν ἀρχικὸν αὐτοῦ θρησκευτικὸν χαρακτῆρα. Διὸ ὁ χορὸς τῶν ἀρχαίων δραμάτων δὲν μένει ἀμέτοχος τῶν ἐν τῷ θεάτρῳ δρωμένων, ἀλλὰ συναγωνίζεται ὡς καὶ ὑποκριταί. Ὅτε ὅμως τὸ δρᾶμα ἀπώλεσε τὴν θρησκευτικὴν αὐτοῦ σημασίαν, τότε τὰ ὑπὸ τοῦ χοροῦ ᾀδόμενα οὐδεμίαν σχέσιν εἶχον πρὸς τὴν ὅλην πρᾶξιν, ἀλλ' ἦσαν ἐμβόλιμα ᾄσματα, ἅτινα ἐπὶ τέλους ἀφαιρεθέντα τελείως ἐκ τῶν δραμάτων παρήγαγον τήν νῦν ἐπικρατοῦσαν διαίρεσιν αὐτῶν εἰς πράξεις. Περὶ τοῦ χοροῦ λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ποιητικῇ αὐτοῦ: «Καὶ τὸν χορὸν ἕνα δεῖ ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν καὶ μόριον εἶναι τοῦ ὅλου καὶ συναγωνίζεσθαι μὴ ὥσπερ Εὐριπίδῃ, ἀλλ' ὥσπερ Σοφοκλεῖ· τοῖς δὲ λοιποῖς τὰ ᾀδόμενα οὐ μᾶλλον τοῦ μύθου ἢ ἄλλης τραγῳδίας ἐστίν· διὸ ἐμβόλιμα ᾄδουσι, πρώτου ἄρξαντος Ἀγάθωνος τοῦ τοιούτου. Καίτοι τί διαφέρει ἢ ἐμβόλιμον ᾄδειν ἢ ῥῆσιν ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο ἁρμόττειν ἢ ἐπεισόδιον ὅλον;»

Ὁ χορὸς ἐν τῷ στασίμῳ τούτῳ δὲν ἀφίσταται τῶν λόγων, σκέψεων καὶ εὐχῶν τῆς Ἰφιγενείας, ἀλλὰ ἀποφαίνεται γνώμην σύμφωνον πρὸς ταῦτα. Οἱ ξένοι ἴσως εἶνε ἔμποροι· ἀλλὰ διατί δὲν ἔρχεται ἡ Ἑλένη ἵνα τιμωρηθῇ ἐπαξίως; Κάλλιστον θὰ ἦτο, ἂν Ἕλλην πλωτὴρ ἤρχετο ἵνα ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς τῆς δουλείας. Τὸ λαμπρότατον τοῦτο στάσιμον διαιρεῖται εἰς 2 στροφὰς καὶ 2 ἀντιστροφάς. Ἐν τῇ πρώτῃ στροφῇ ὁ χορὸς ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Θρᾴκιον πόρον εἴτε Βόσπορον ἐρωτᾷ: «κυάνεαι, κυάνεαι σύνοδοι θαλάσσης, ὅθεν διεπέρασεν ἡ τοῦ Ἰνάχου θυγάτηρ, ἡ οἰστρήλατος Ἰνώ, εἰς τὴν ἄξενον θάλασσαν, ἐρχομένη ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν· τίνες εἶνε οἱ ξένοι; μήπως εἶνε Σπαρτιᾶται καταλιπόντες τὸν εὔυδρον δονακόχλοον (καλαμοτρόφον) Εὐρώταν ἢ εἶνε Θηβαῖοι οἵτινες κατέλιπον τὰ σεμνὰ ῥεύματα τῆς Δίρκης καὶ ἦλθον εἰς ἄμικτον γῆν, ἔνθα αἷμα ἀνθρώπινον καθυγραίνει τοὺς βωμοὺς καὶ περικίονας ναοὺς τῆς Ἀρτέμιδος, τῆς κόρης τοῦ Διός; Ἐν τῇ πρώτῃ ἀντιστροφῇ ἐξακολουθεῖ ἐρωτῶν «μήπως φιλόπλουτοι ἔμποροι, ἁμιλλώμενοι νὰ αὐξήσωσι τὸν πλοῦτον τῶν οἴκων αὐτῶν, ὡδήγησαν τὸ πλοῖον αὐτῶν δι' ἐλατίνων κωπῶν εἰς τὰ πόντια κύματα καὶ δι' οὐρίου ἀνέμου; διότι ἡ ἄπληστος ἐλπὶς τοῦ κέρδους ἀποβαίνει εἰς καταστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἐπιζητοῦσιν ὄλβου βάρος· οὗτοι κενόδοξοι ὄντες πλανῶνται ἐπὶ τῶν κυμάτων, περῶντες εἰς πόλεις βαρβάρους, ἄλλοι μὲν οὐχὶ ἐν καιρῷ κερδοσκοποῦντες ἀποτυγχάνουσιν, ἄλλοι δὲ ἔχουσι πρόχειρον τὸ κέρδος.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ στροφῇ ἀπορῶν ὁ χορὸς ἐρωτᾷ, πῶς οἱ ξένοι ἐπέρασαν τὰς συνδρομάδας πέτρας καὶ τὰς ἀΰπνους (τρικυμιώδεις) ἀκτὰς τὰς Φινεΐδας, ὅπου κατῴκει ὁ πεπηρωμένος τὰς ὄψεις μάντις Φινεύς, πλεύσαντες παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς Ἀμφιτρίτης, ὅπου πεντήκοντα κόραι Νηρῇδες ὀρχοῦνται ἐγκυκλίους χορούς, διὰ πλησιστίων ἀνέμων συριζόντων περὶ τὰ πηδάλια. Βεβαίως ἐν αὔραις τοῦ Νότου καὶ πνεύμασι Ζεφύρου ἐρχόμενοι εἰς τὸν ἄξενον πόντον παρέπλευσαν τὴν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ Λευκὴν νῆσον τοῦ Ἀχιλλέως, τὴν πολυόρνιθον, ἔνθα οἰκοῦσι λευκοὶ ὄρνιθες. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀντιστροφῇ ὁ χορὸς συμφώνως πρὸς τὰς εὐχὰς τῆς δεσποίνης Ἰφιγενείας εὔχεται νὰ ἤρχετο ἡ Ἑλένη, ἡ φίλη παῖς τῆς Λήδας, καταλιποῦσα τὴν Τρῳάδα πόλιν, ἵνα ἀγνισθεῖσα διὰ χερβίνων ἀμφὶ τὴν χαίτην φονευθῇ διὰ τῆς λαιμητόμου χειρὸς τῆς δεσποίνης, τιμωρουμένη δι' ἀντιπάλων (ἀνταξίων) ποινῶν. Τέλος δὲ εὔχεται νὰ ἤρχετό τις πλωτὴρ ἐξ Ἑλλάδος, ἵνα ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῆς δουλείας καὶ παύσῃ τοὺς πόνους αὐτοῦ καὶ ἐκπληρώσῃ τοὺς ὀνείρους αὐτοῦ τοῦ νὰ ἀπολαύσῃ ἐν τῇ πατρῴᾳ πόλει τῶν τερπνῶν ὕμνων τῶν ἑορτῶν, οἵτινες εἶνε ἡ κοινὴ χάρις τοῦ ὄλβου.

Μετὰ ἀνάπαυλαν ἡ ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ ἀναγγέλλει τὴν προσέλευσιν τοῦ Ὀρέστου καὶ Πυλάδου, οἵτινες δεδεμένοι τὰς χεῖρας ὄπισθεν τῶν νώτων προσάγονται ἀριστερόθεν ὑπὸ ὡπλισμένων Ταυρίων. «Ἰδοὺ προσέρχονται δέσμιοι καὶ οἱ δύο νέοι, πρόσφαγμα τῆς θεᾶς· σιγᾶτε, φίλαι, ἐπειδὴ οὗτοι προσέρχονται εἰς τοὺς ναοὺς ὡς ἀκροθίνια Ἑλλήνων, οὐδὲ ἀνήγγειλε ψευδῆ ὁ βουφορβός»· στρεφομένη δὲ πρὸς τὴν Ἄρτεμιν προστίθησιν, «ὦ σεβασμία θεά, ἄν σοι ἀρέσκωσιν αἱ θυσίαι αὗται, ἃς σοι προσφέρει ἡ πόλις, δέξαι θυσίας, ὁποίας παρ' ἡμῖν τοῖς Ἕλλησιν ὁ νόμος δὲν ὁρίζει ὁσίας».

Ἕπεται τὸ δεύτερον ἐπεισόδιον τοῦ δράματος. Ἡ Ἰφιγένεια ἐξέρχεται ἐκ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ κατέρχεται τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος, ἵνα δεχθῇ τοὺς δεσμίους· στρεφομένη δὲ πρὸς τοὺς φύλακας λέγει ὅτι πρῶτον πρέπει νὰ φροντίσῃ, ἵνα καλῶς τελεσθῇ ἡ θυσία· διὸ προστάσσει αὐτοὺς νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς ξένους τῶν δεσμῶν, διότι οὗτοι εἶνε ἱεροί, καὶ νὰ εὐτρεπίσωσι τὰ τῆς θυσίας, εἰσελθόντες εἰς τὸν ναόν.

(ἀκολουθεῖ) *Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ*

ΣΤΟ ΒΩΜΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Εἶναι ὁ τίτλος Νέας συλλογῆς ἐκλεκτῶν ποιημάτων τοῦ κ. Χρ. Βαρλέντη, ἥτις κυκλοφορεῖ ἐντὸς ὀλίγου.

ΣΤΗ ΣΚΕΨΗ

(Πολύμετρον)

—

Θέλω νὰ μάθω ποῦ σ' ἐγνώρισα
Κι' ἀπὸ πότε σὲ γνωρίζω,
Δὲν εἶχα χρόνια γύρω μου
Ὅταν ζητοῦσα νὰ σ' ἀντικρύζω.

—

Δὲν αἰσθανόμουνα μέσα στὰ στήθη μου
Κάτι νὰ φεύγῃ καὶ νὰ λυόνῃ,
Δὲ ζήτησε τὸ μάτι ἀπὸ τὸν ἥλιο
Λίγο φῶς γιὰ νὰ σὲ καμαρόνῃ

—

Ἀπὸ τ' ἄνθη δὲ ζήτησα
Τὸ χρῶμα καὶ τὰ μῦρα
Κι' ἀπὸ τ' ἀγέρι γύρω μου
Οὔτε πνοὴν ἐπῆρα.

—

Δὲ σπάραξε τὰ στήθη μου
Ἡ πλειὸ μεγάλη πάλη
Γιὰ νὰ δώσω σ' ἐσὲ
Ἕνα κοράλι.

—

Ἀπὸ μὲ τίποτε δὲν ἔφευγε,
Σ' ἐμᾶς ἐρχότουνα τριγύρω
Κ' ἐγὼ κ' ἐσὺ γροικούσαμε
Τὸ μῦρο.

—

Μέσα στὴ σκλάβα μου ψυχὴ
Μιὰ ἐνθύμησι πικρὴ γιὰ πάντα μένει,
Τώρα ποῦ ξένο εἶνε τὸ φῶς
Εἶσαι κ' ἐσὺ σ' ἐμένα ξένη.

Στ. Μαρτζώκης

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

—

(Συνέχεια προηγουμένου φύλλου)

ΕΙΠΟΜΕΝ εἰς τὸ προηγούμενον ἡμῶν ἄρθρον, ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις τῶν Ἑλληνοπαίδων ὡς γίνεται εἶνε ὄχι μόνον δαπανηρὰ καὶ ἀτυχής, ἀλλὰ καὶ δολοφονικὴ καὶ ἠλιθία. Διότι ἐὰν ἡ προπαιδευτικὴ τοῦ Σχολείου μόρφωσις προπονεῖ τὸν νέον βιοπαλαιστὴν διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου, δίδων αὐτῷ τἀναγκαῖα ἐφόδια, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐκ τῶν σχολαστικῶν καὶ ἠλιθίων γνώσεων ἃς λαμβάνουν εἰς τὸ Σχολεῖον μας οἱ Ἑλληνόπαιδες, ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ σχολαστικισμοῦ μεθ' οὗ ζυμώνονται καὶ διαπλάσσονται οὗτοι, ὄχι μόνον τὰ πλεῖστα εἶνε ἄχρηστα, ὄχι μόνον ἀπαιτοῦν χρόνον ἐγκληματικῶς χανόμενον, ἀλλὰ καὶ βλάπτουν τὴν ὑγείαν, δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐκμάθησιν καὶ ἀπόκτησιν τῶν πολυτίμων ἐκείνων γνώσεων καὶ ἐφοδίων ὅσον καὶ τοῦ πρακτικοῦ, θετικοῦ καὶ νοήμονος πνεύματος, δι' ὧν ὅλων διεξάγεται ἐπιτυχῶς ὁ ἀγὼν τοῦ βίου.

Εἴπομεν ὅτι τὰ σχολεῖα διὰ νὰ εἶνε εὐάερα, εὐήλια, εὐρύχωρα, μὲ ὡραίας εἰκόνας καὶ ὡραίους κήπους, μὲ ποικίλα ἐργαστήρια, μὲ ἐκ-

τάσεις γαιῶν πρὸς καλλιέργειαν — ὡς λειτουργοῦσιν ἐν Ἀμερικῇ ἔνθα ἡ πρακτικὴ ἐμφάνισις καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ πολιτισμοῦ λέγει τὴν τελευταίαν της λέξιν.

Ἐσημειώσαμεν δὲ τἀνεκτίμητα πλεονεκτήματα τῆς τοιαύτης δωρεὰν ἐκπαιδεύσεως διὰ τὰ ἄτομα, τὴν οἰκογένειαν, τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ ἔθνος: Τὸ ἄτομον μορφοῦται ὡς δεῖ, κερδίζει συγχρόνως ἐκ τῆς ἐργασίας του χωρὶς νὰ πληρώνῃ οὐδὲν διὰ τὴν δωρεὰν ἐκπαίδευσιν καὶ οὕτως ἀνακουφίζεται διπλῶς ἡ οἰκογένεια τοῦ λαοῦ.μορφοῦται ἀληθῶς ὁ πολίτης καὶ οὕτως ἡ κοινωνία καὶ τὸ ἔθνος ἔχει ἐντίμους καὶ φιλοπροόδους παράγοντας.

Ἀλλὰ διὰ τὴν σύστασιν τῶν ἀνεκτιμήτων τούτων σχολείων χρειάζονται βέβαια χρήματα καὶ χρήματα πολλά. Ποῦ θὰ εὑρεθῶσι ταῦτα ; Ἰδοὺ τὸ ζήτημα.

Τοῦτο θὰ ἐξετασθῇ εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην. Ἡ σύστασις τοῦ «Εἰδικοῦ Ταμείου» εἶνε ἡ θεμελιώδης βάσις τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος. Τὸ κράτος νὰ ἱδρύσῃ διὰ νόμου εἰδικὸν ταμεῖον τῆς δωρεὰν ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων συνδυασμένης μετὰ παραγωγικῆς ἐπικερδοῦς ἐργασίας.

Ἐπειδὴ τὸ νὰ ἔχῃ τὸ κράτος ἐργατικοὺς καὶ παραγωγικοὺς πολίτας εἶνε, ἐκτὸς τῆς ἠθικῆς ἀπόψεως καὶ οἰκονομικῶς δι' αὐτὸ πολύτιμον, καὶ ἐπειδὴ θὰ κερδίσῃ πολλὰ ἐξ αὐτῶν κατόπιν, τὰ ὁποῖα θ' αὐξηθοῦν ἐκ τῆς ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν ἀέργων, τῶν κοινωνικῶν παρασίτων, τῶν μὴ παραγόντων οὐδέν, τῶν «ἐκπεσμένων» — ὄχι μόνον ὀφείλει, ἀλλὰ καὶ ἔχει συμφέρον νὰ καταβάλῃ ἐκ τῶν τακτικῶν αὐτοῦ προσόδων 2 – 3 ἑκατομμύρια. Ἰδοὺ μία βάσις.

Δεύτερον :

Ἐπειδὴ γνωρίζομεν πάντες—ἰδίως οἱ πλούσιοι — πῶς ἀποκτῶνται αἱ μεγάλαι περιουσίαι, καὶ ἐπειδὴ ὁ ὄγκος αὐτῶν σχετίζεται πρὸς τὴν λαϊκὴν πτωχείαν καὶ στενοχωρίαν σχεδὸν ὡς σχετίζεται τὸ ἀποτέλεσμα πρὸς τὸ αἴτιον, εἶνε φανερὸν ὅτι οἱ πλούσιοι ἔχουν ὑποχρεώσεις πρὸς τοὺς πτωχοὺς κοινωνιολογικὰς σπουδαίας Ἑπομένως τὸ κράτος δύναται νὰ κρατῇ 10 % ἐκ τῶν μεγάλων περιουσιῶν ἃς ἀφήνουν οἱ πλούσιοι εἰς τοὺς κληρονόμους των, οἱ ὁποῖοι μὴ ἐργασθέντες ποσῶς διὰ τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον κληρονομοῦν, μὴ ἔχοντες οὐδὲν λογικὸν δικαίωμα ἐπ' αὐτοῦ, ἐκτὸς τῶν προλήψεων,— δὲν θὰ πάθουν τίποτε ἐὰν κληρονομήσουν κάτι τι ὀλιγώτερον. Ἰδοὺ καὶ ἄλλη βεβαία καὶ πλουσία πηγή, ὅσον καὶ δικαία, ἁγία καὶ λογικὴ διὰ τὸ Εἰδικὸν Ταμεῖον τῆς δωρεὰν ἐκπαιδεύσεως, ἡ ὁποία καὶ τὰ λαϊκὰ πλήθη πολυτίμως, ὡς εἴδομεν, ἀνακουφίζει καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ ἔθνος ἀνεκτιμήτως εὐεργετεῖ.

Τρίτη πηγὴ πόρων θετικὴ εἶνε ἡ κράτησις μικροῦ τινος ποσοῦ ἐκ τῶν πωλουμένων καθ' ἅπαν τὸ κράτος προϊόντων τῆς ποικιλωτάτης βιοτεχνικῆς ἐργασίας τῶν μικρῶν Ἑλληνοπαίδων, οἵτινες, ὡς εἴδομεν, θὰ σπουδάζουν ἐργαζόμενοι συγχρόνως καὶ κερδίζοντες.

Νομίζω ὅτι δύο ἑκατομμύρια ἐκ τῶν τακτικῶν τοῦ κράτους προσόδων, ἕτερα δύο ἐκ τῶν κρατήσεων τῶν μεγάλων (ἀδικαιολογήτων ἐπιστημονικῶς) κληρονομιῶν, καί τινες χιλιάδες ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῶν μικρῶν βιοπαλαιστῶν, θὰ ἐπαρκέσουν διὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ μεγάλου ἔργου, διὰ τὴν ἵδρυσιν κατ' ἀρχὰς ὀλίγων ἐκ τῶν εἰδικῶν τούτων σχολείων μετὰ τῶν ἐργαστηρίων αὐτῶν καὶ διὰ τὴν συντήρησιν αὐτῶν. Ἓν μικρὸν δάνειον χρεωλυτικὸν θέλει συμπληρώσῃ τὰ τυχὸν δυνάμενα νὰ ἐπιμείνουν κενά.

Ἀλλ' ἐπίσης μὴ λησμονῶμεν καὶ τὴν τετάρτην πηγὴν παντὸς μεγάλου ἔργου ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα ἔχουν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ἐννοῶ τὰς δωρεὰς τῶν φιλογενῶν, οἵτινες μέχρι τοῦδε τόσα κατέλιπον διὰ τὴν παιδείαν ἐν Ἑλλάδι. Τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Ἀκαδημία τοῦ Σίννα, ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Βαλλιάνου, τὰ σχολεῖα τοῦ Ἀρσάκη, Ριζάρη, Βαρβάκη, τὸ Πολυτεχνεῖον τοῦ Ἀβέρωφ καὶ τῶν λοιπῶν Ἠπειρωτῶν, αἱ Στρατιωτικαὶ Σχολαὶ τοῦ Ἀβέρωφ καὶ Βασσάνη, ὅλα τὰ πολύτιμα ταῦτα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα φέρουσιν ὀνόματα φιλογενῶν εὐεργετῶν, δεικνύοντα πόσον ἡ τετάρτη πηγὴ τοῦ Εἰδικοῦ Ταμείου τῆς δωρεὰν ἐκπαιδεύσεως μετ' ἐργασίας δύναται νὰ εἶνε ἄφθονος καὶ πλουσιωτάτη. Ὁ ἀείμνηστος Συγγρὸς ἀφῆκε τὰ πλεῖστα τῶν ἑκατομμυρίων του δι' ὅλα τὰ Σχολεῖα τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους. Ἐὰν ὑπῆρχεν τὸ Εἰδικὸν Ταμεῖον—ὡς π. χ. τὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου — θὰ τὰ ἐκληροδότει βεβαίως εἰς αὐτό.

Εἴθε αἱ ἀνεκτίμητοι πρόοδοι τοῦ πολιτισμοῦ, αἵτινες ἐν Ἀμερικῇ δίδουν τοὺς ἀρίστους καὶ πολυτιμωτάτους τῶν καρπῶν εἰς τὰ ἄτομα, τὰς οἰκογενείας, τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ ἔθνος — εἴθε νὰ νοηθοῦν ἐπὶ τέλους καὶ παρ' ἡμῖν, ὄχι μόνον διὰ ν' ἀπαλλαχθῇ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπὸ τὸν ἠλίθιον δασκαλισμὸν ἔνθα πνίγεται. ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ προοδεύσῃ, ν' ἀνακουφισθῇ, νὰ γείνῃ εὐφυέστερον, ἰσχυρότερον καὶ ἰδίως πλουσιώτερον.

Σ. Ζωγραφίδης

Ο ΑΡΙΘΜΟΣ 78

Χθὲς εἶδον μίαν σκηνὴν συγκινητικήν. Ἀπό τινων ἡμερῶν ἡ λαχανοπῶλις παρατηρεῖ τὸν Δερώσην, ἰσάκις ἤθελε συναντήσει αὐτόν, τὸν παρατηρεῖ μὲ μίαν ἔκφρασιν μεγάλης συμπαθείας· διότι ὁ Δερώσης ἀφ' ὅτου ἔκαμε τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ μελανοδοχείου καὶ τοῦ καταδίκου μὲ τὸν ἀριθμὸν 78, ἔλαβεν ἰδιαιτέραν συμπάθειαν διὰ τὸν υἱόν της Κρώσην, ἐκεῖνον μὲ τὰ κόκκινα μαλλιά, καὶ τὸν κουλὸν βραχίονα, καὶ βοηθεῖ αὐτὸν εἰς τὸ σχολεῖον εἰς τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων, ψιθυρίζει εἰς αὐτὸν τὰς ἀπαντήσεις, τῷ δίδει χαρτίον, κονδύλια καὶ μολυβδοκόνδυλα· ἐν συντομίᾳ φέρεται πρὸς αὐτὸν ὡς ἀδελφὸς διὰ νὰ παρηγορήσῃ αὐτόν, διὰ τὸ δυστύχημα τοῦ πατρός, τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς αὐτόν, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἀγνοεῖ.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας παρετήρει λοιπὸν ἡ λαχανοπῶλις τὸν Δερώσην καὶ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμούς, διότι εἶναι αὕτη γυνὴ ἀγαθή, ἡ ὁποία μόνον διὰ τὸ τέκνον της φροντίζει· καὶ ὁ Δερώσης, ὁ ὁποῖον βοηθεῖ αὐτό, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε ἐγκαταλείπει αὐτό, ὁ Δερώσης, ὁ ὁποῖος εἶναι ἕνας κύριος, εἶναι ὁ πρῶτος τῆς τάξεως, φαίνεται εἰς αὐτὴν ὡς βασιλεύς, ὡς ἅγιος. Παρετήρει αὐτὸν πάντοτε, ὡς ἐὰν ἤθελε κάτι νὰ εἴπῃ εἰς αὐτόν, καὶ δὲν ἐτόλμα. Ἀλλὰ χθὲς τὸ πρωὶ ἔλαβε τέλος πάντων θάρρος, ἐσταμάτησε αὐτὸν πρὸ μιᾶς μεγάλης θύρας καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν·—Συγχωρήσατέ με, μικρὲ κύριε, σεῖς εἶσθε τόσον καλὸς καὶ ἀγαπᾶτε τὸν υἱόν μου τόσον πολύ, κάμετέ με τὴν εὐχαρίστησιν, νὰ δεχθῆτε ἀπὸ μίαν δυστυχῆ μητέρα τὸ μικρὸν τοῦτο ἐνθύμημα·—καὶ ἔσυρε ἐκ τοῦ καλαθίου τῶν λαχανικῶν μίαν θήκην ἐκ χάρτου μὲ λευκὸν περίχρυσον σκέπασμα. Ὁ Δερώσης ἠρνήθη νὰ λάβῃ τι, μὲ ἀποφασιστικότητα δὲ εἶπεν εἰς αὐτήν —Δώσατε αὐτὸ εἰς τὸν υἱόν σας, ἐγὼ δὲν λαμβάνω τίποτε.—Ἡ γυνὴ ἐμείνεν ἐκπληκτος καὶ ἐζήτει συγγνώμην ψελλίζουσα·—Δὲν ἤθελον νὰ σᾶς προσβάλω..... εἶναι μόνον ὀλίγαι καραμέλαι.—Ἀλλ' ὁ Δερώσης ἠρνήθη καὶ πάλιν, σείων τὴν κεφαλήν.—Τότε ἔλαβεν ἀπὸ τὸ καλάθιον ἓν δεματάκι ρεπανάκια, καὶ εἶπε·—Λάβετε τοὐλάχιστον αὐτά, εἶναι δροσερά. φέρετέ τα εἰς τὴν μητέρα σας. Ὁ Δερώσης ἐγέλασε καὶ ἀπήντησε·—Ὄχι, εὐχαριστῶ, δὲν θέλω τίποτε, θὰ κάμνω πάντοτε διὰ τὸν Κρώσην δύναμι, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ τίποτε, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ τὰ ἐλάμβανα καὶ σᾶς εὐχαριστῶ πολύ.—Ἀλλὰ δὲν θὰ θεωρήσητε αὐτὸ προσβολήν; ἠρώτησεν ἡ γυνὴ ἀνήσυχος. Ὁ Δερώσης εἶπεν εἰς αὐτὴν ὄχι, ὄχι, γελῶν καὶ ἀποκρινόμενος, ἐν ᾧ αὐτὴ συγκεκινημένη ἀνέκραξε·—Ὦ, τί καλὸν παιδίον! Ἐγὼ οὐδέποτε εἶδον τόσον καλὸν καὶ εὔμορφον παιδίον.—Καὶ οὕτως ἐφάνη ὅτι τὰ πάντα ἐτελείωσαν. Ἀλλ' ἰδοὺ κατὰ τὰς τεσσαρας τὸ ἑσπέρας, ἔρχεται ἀντὶ τῆς μητρὸς τοῦ Κρώση, ὁ πατὴρ αὐτοῦ μὲ τὸ μαραμμένον καὶ μελαγχολικὸν πρόσωπον. Οὗτος ἐκράτησε τὸν Δερώσην σταθερῶς, ἐκ τοῦ τρόπου δὲ μὲ τὸν ὁποῖον παρετήρει αὐτόν, ἠδύνατό τις νὰ ἐννοήσῃ ἀμέσως, ὅτι εἶχε τὴν ὑποψίαν, ὅτι ὁ Δερώσης ἐγνώριζε τὸ μυστικόν του· παρετήρησε αὐτὸν ἀσκαρδαμυκτί καὶ μὲ φωνὴν λυπηρὰν καὶ γλυκεῖαν εἶπε πρὸς αὐτόν·—Σεῖς εἶσθε πρὸς τὸν υἱόν μου καλός;—Διατί εἶσθε πρὸς αὐτὸν καλός;—Ὁ Δερώσης ἐγείνε κατακόκκινος ὡς κάρβουνον ἀναμμένον. Ἐπεθύμει νὰ ἀπαντήσῃ.—Εἶμαι καλὸς πρὸς αὐτὸν, διότι ὑπῆρξε δυστυχής, διότι καὶ σεῖς, ὁ πατήρ του, ὑπήρξατε μᾶλλον δυστυχὴς ἢ ἐνοχος, καὶ τὸ ἔγκλημά σας ἔχετε εὐγενῶς ἀποπλύνῃ, καὶ εἶσθε ἄνθρωπος μὲ καρδίαν.—Ἀλλ' ἔλειπὲν ἀπ' αὐτὸν τὸ θάρρος, νὰ εἴπῃ εἰς αὐτὸν ταῦτα διότι ἐνδομύχως ἠσθάνετο ἀκόμη φόβον καὶ ἀποστροφὴν πρὸ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὅστις ἔχυσε τὸ αἷμα ἑνὸς ἄλλου καὶ ἔμεινεν ἓξ ἔτη εἰς τὰς φυλακάς. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἐμάντευσε τὰ πάντα, καὶ καταβιβάζων τὴν φωνήν του, ἐψιθύρισε τρέμων σχεδὸν εἰς τὸ αὐτίον τοῦ Δερώση·—Σὺ ἀγαπᾷς τὸν υἱόν, ἀλλὰ μισεῖς καὶ περιφρονεῖς τὸν πατέρα, δὲν εἶναι ἀλήθεια;—Ἄχ, ὄχι! ὄχι! Τοὐναντίον εἶπεν ὁ Δερώσης, κάμνων κίνησίν τινα. Καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔκαμε τότε ἰσχυράν τινα κίνησιν, ὡς ἂν ἤθελε νὰ περιπτυχθῇ αὐτόν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε, καὶ ἀντὶ τούτου ἔλαβε μὲ τὰ δύο δάκτυλα ἕνα ἐκ τῶν ξανθῶν βοστρύχων του, προσέτριψε αὐτὸν ἐπὶ τῶν δακτύλων καὶ ἀφῆκε αὐτόν· κατόπιν ἔθεσε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ στόματος καὶ ἐφίλησε αὐτήν, ἐνῷ ἔβλεπε μὲ ὑγροὺς ὀφθαλμοὺς τὸν Δερώσην, ὡς ἐὰν ἤθελε νὰ εἴπῃ εἰς αὐτόν, ὅτι τὸ φιλὶ αὐτὸ ἦτο δι' αὐτὸν προωρισμένον. Κατόπιν ἔλαβε τὸν υἱόν του ἀπὸ τὸ χέρι καὶ ἀπεμακρύνθη μὲ βῆμα ταχύ.

(Edmondo D'Amici)

Μετάφρασις **Μιχ. Σακελλαροπούλου**

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης αἱ κυβερνήσεις ἠσχολήθησαν νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν τῆς γυναικὸς πρὸς τὰ ἐλαφρὰ γεωργικὰ ἔργα, εἰς ἃ δύναται κάλλιστα νὰ εὐδοκιμήσῃ, ἵδρυσαν δὲ πρὸς τοῦτο γεωργικὰς σχολὰς διὰ τὰς γυναῖκας, αἵτινες ὁσημέραι βελτιούμεναι καὶ διοργανούμεναι τείνουσι νὰ καταστῶσι τέλειαι καὶ ἱκαναὶ νὰ ἐκπληρῶσιν ἐπιτυχῶς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν.

Πρὸ ἑπταετίας περίπου ἐγένοντο ἐν Νιβὲλ τοῦ Βελγίου τὰ ἐγκαίνια τοῦ γυναικείου σχολείου γαλακτοκομίας. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ μία τῶν ἐν Λιέγῃ ἐκδιδομένων ἐδημοσίευσεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἄρθρον, ἔχον ἐν περιλήψει ὧδε.

«Ἡ γυνὴ σήμερον ἐλάχιστα κέκτηται μέσα πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν. Αἱ πτωχαὶ κόραι τῶν ἀστῶν, αἱ μὴ δυνάμεναι νὰ νυμφευθῶσιν, ὡς μόνον πόρον ἔχουσι τὴν ῥαπτικήν.

Ἐξ αὐτῶν ὀλίγαι ἀμείβονται καλῶς, αἱ πλεῖσται δ' ἐξαντλοῦνται ἐντὸς ἐργαστηρίων, στερουμένων ἀέρος καὶ φωτός, ἔνθα καταστρέφουσαι τὴν ὑγείαν αὐτῶν μόλις δύνανται νὰ κερδίζωσι τόσα ὅσα χρειάζονται, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι τῆς πείνης.

Εἰς αὐτὰς τὰς δυστυχεῖς, ἃς δὲν νυνόησεν ἡ τύχη, ὁ βίος παρουσιάζεται ὑπὸ συνθήκας ἐξαιρετικῶς ἐπαχθεῖς εἰς ὅλας τὰς μεγαλοπόλεις, ἔνθα ὑπάρχει μεγάλη συγκέντρωσις πληθυσμῶν.

Ἡ ἐξοχὴ τοὐναντίον παρέχει ἀναριθμήτους πόρους εἰς τὰς γυναῖκας. Διὰ τῆς ὁοπῆς τῆς γυναικείας δραστηριότητος πρὸς τοὺς ἀγρούς, λύεται συγχρόνως τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιφόβου ἐλαττώσεως τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεως τῆς γυναικός.

Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα κάλλιστα κατενοήθη τοῦτο ἱδρύθησαν πολυάριθμοι σχολαὶ διὰ τὰς νεάνιδας, αἵτινες δύνανται οὕτω νὰ διδάσκωνται τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς καλλιεργείας, νὰ ἐκμανθάνωσι τὴν κτηνοτροφίαν ὡς καὶ τὴν ὀρνιθοτροφίαν.

Αἱ σχολαὶ αὗται ἱδρύθησαν μόνον διὰ τὰς κόρας τῶν ἀστῶν τῶν κατωτέρων τάξεων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῶν νεανίδων τῶν ἀνωτέρων τάξεων εἰς τὸν ἀγροτικὸν βίον. ἵνα δύνανται βραδύτερον νὰ ἐπιβλέπωσιν ἐν γνώσει τὴν διαχείρισιν τῶν κτημάτων αὐτῶν.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς καλλιεργείας τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πρωτολείων παρέχεται αὐταῖς τὸ μέσον, ὅπως αὐξάνωσι τὰ ἔσοδα αὐτῶν κατὰ τρόπον λίαν εὐχάριστον, διότι πολλάκις ὁ προϋπολογισμὸς αὐτῶν εἶνε περιωρισμένος καὶ ἐν δυσαναλογίᾳ πρὸς τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν.

Ἡ ὑπερεκχειλίζουσα δραστηριότης τῆς γυναικὸς ἔχει ἀνάγκην ἐξόδου. Ἡ ἔξοδος αὐτῆς ὑπάρχει ἐν τῇ ἐξοχῇ, ἐν τῇ ἐπαύλει, ἐν τῷ λαχανοκήπῳ, ἐν τῷ κήπῳ.

Βεβαίως δὲν πρόκειται ν' ἀσχοληθῇ ἡ γυνὴ εἰς τὴν μεγάλην καλλιέργειαν, ἥτις δὲν δίδει ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, ἀφ' ὅτου τὰ σιτηρὰ ἤρξαντο ἐρχόμενα ἐξ Ἀμερικῆς εἰς μεγάλας ποσότητας. Διὰ τὴν κυρίως Γεωργίαν τὰ 10 τελευταῖα ἔτη πανταχοῦ ὑπῆρξαν καταστρεπτικά. Αἱ γαῖαι ἀπώλεσαν τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας των. Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν παραδείγματι, πολλοὶ μεγάλοι γαιοκτήμονες μετέβαλον τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν εἰς βοσκὰς διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἡ κτηνοτροφικὴ βιομηχανία λαμβάνει μεγάλην ἐπίδοσιν, ἡ δὲ γαλακτοκομία, ἕτερος κλάδος τῆς βιομηχανίας ταύτης, ἀναπτύσσεται ταχέως. Μεγάλα γαλακτοκομεῖα κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἐν τοῖς πέριξ τῶν Παρισίων ἱδρύονται εἰς τὰ πέριξ τοῦ Λονδίνου. Ἀλλ' ἡ βιομηχανία αὕτη εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἀπασχόλησις τῆς γυναικός. Ὑπάρχουσιν ἐν Ἀμερικῇ γαλακτοκομεῖα ἀνήκοντα εἰς κυρίας ἐπιβλεπούσας αὐτοπροσώπως τὰς ἀγελάδας αὐτῶν.

Τὰ ἀμερικανικὰ ἤθη οὐδόλως ὁμοιάζουσι βεβαίως τὰ ἡμέτερα καὶ θὰ παρέλθῃ πολὺς χρόνος πρὶν ἢ ἐγκλιματισθῶσι παρ' ἡμῖν, ἀλλ' εἶνε ἄξια προσοχῆς καὶ ἐνδιαφέροντος.

Ὑπάρχει πρὸς τούτοις ὁ λαχανόκηπος καὶ ὁ τῶν ὀπωροφόρων, ἡ καλλιέργεια τῶν κοινῶν λαχανικῶν καὶ ἡ τῶν εἰδικωτέρων, εἰς ἣν ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἐπιδοθῇ.

Πόσαι γυναῖκες καὶ κόραι τῶν κατωτέρων ἀστικῶν τάξεων θὰ εὕρισκον τὴν εὐμάρειαν ἐν τῇ ἐξοχῇ! Πόσαι δὲ δέσποιναι καὶ δεσποινίδες θὰ νῦξανον ταχέως τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν!»

Τὸ ἄρθρον τοῦτο μεταφέρομεν εἰς τὰς ἡμετέρας στήλας, διότι τυγχάνει διδακτικώτατον καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις πρὸς μελέτην τοῦ παρ' ἡμῖν προβάλλοντος προβλήματος τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐργασίας.

Παρ' ἡμῖν αἱ κόραι τῶν ἀπορωτέρων τάξεων, αἵτινες ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ κερδίσωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῆς ἐργασίας των, εἰς τρία εἴδη ἔργων κυρίως ἐπιδίδονται, εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ὅσαι κατορθοῦσι νὰ διεξέλθωσι τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἐν τῷ Ἀρσακείῳ καὶ λάβωσι δίπλωμα, εἰς τὴν ῥαπτικὴν καὶ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῆς ὑπηρετρίας. Τὸ πρῶτον, ὡς πάντες γνωρίζομεν, κατεκλύσθη εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε κατέστη προβληματικὸν τὸ μέλλον τῶν εἰς αὐτὸ ἐπιδιδομένων νεανίδων, τὸ δεύτερον τὸ ἐπάγγελμα τῆς ῥαπτρίας, ἐν ᾧ μόλις πορίζει ὅσα χρειάζονται διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ τις τῆς πείνης, ὑποθάλπει πολλὰς ἀνηθικότητας, τὸ δὲ τρίτον, τὸ τῆς ὑπηρετρίας, ἐν ᾧ οὐδὲν ἔχει καλόν, ὡς ἔργον βιοποριστικόν, καλύπτει τοσαύτας ἀσχημίας, ὥστε προτιμῶμεν νὰ μὴ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας.

Ἐν τούτοις ὁ ἀριθμὸς τῶν γυναικῶν, τῶν ἐχουσῶν ἀνάγκην νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῆς ἐργασίας των, ὁσημέραι αὐξάνει καὶ σχηματίζει ποικίλα κοινωνικὰ ρεύματα, ἅτινα δὲν θὰ βραδύνωσι καὶ παρ' ἡμῖν νὰ παρουσιάσωσιν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀπελπιστικῇ ὄψει, τὸ μόλις προβαλὸν ἤδη πρόβλημα τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐργασίας τῆς γυναικός, οὗ τὴν λύσιν καλὸν εἶνε νὰ μελετήσωμεν καὶ προπαρασκευάσωμεν ἀπὸ τοῦδε.

ΠΟΙΚΙΛΑ

Περὶ διατηρήσεως τῶν σταφυλῶν κατὰ τὸν χειμῶνα.

Κόψατε τὰς σταφυλὰς μετὰ τμήματος ἐκ τῆς βέργας, τὸ ὁποῖον νὰ ἔχῃ δύο ὀφθαλμοὺς ὑπεράνω τῆς σταφυλῆς καὶ τρεῖς ἐκ τοῦ ἀντιθέτου ἄκρου (τοῦ παχυτέρου). Ἀφαιρέσατε ὅλα τὰ φύλλα, ὡς καὶ τὰς τυχὸν βεβλαμμένας ῥάγας. Πληρώσατε σχεδὸν μέχρι τῆς κορυφῆς ὕδατος μικρὰς φιάλας (100—150 δραμίων), εἰς τὸν πυθμένα τῶν ὁποίων θέσατε μίαν κουταλιὰν ξυλάνθρακος, θέσατε τὰς σταφυλὰς κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐμβαπτίζηται τὸ ἄκρον τῆς βέργας (τὸ ἔχον τρεῖς ὀφθαλμοὺς) ἐντὸς τοῦ ὕδατος (δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀκουμβᾷ εἰς τὸν ἄνθρακα ἡ βέργα). Ἅπαξ τοὐλάχιστον τῆς ἑβδομάδος καθαρίζετε τὰς σταφυλὰς ἀφαιροῦντες τὰς τυχὸν σηπομένας ῥάγας. Αἱ σταφυλαὶ πρέπει νὰ κρέμανται χωρὶς νὰ ἐγγίζωσι τοίχωμά τι. Αἱ δὲ φιαλαι πρέπει νὰ τοποθετῶνται εἰς μέρος εὐάερον.

Περὶ διατροφῆς τῶν ὀρνίθων.

Προκειμένου περὶ παραγωγῆς ὠῶν καὶ οὐχὶ περὶ παχύνσεως, ἡ τροφὴ δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ ὡρισμένα ὅρια, πέραν τῶν ὁποίων παχύνεται ἡ ὄρνις καὶ δὲν γεννᾷ. Δι' ὄρνιθας, αἱ ὁποῖαι βόσκουσιν ἐλευθέρως καὶ οὐχὶ κλεισμέναι ἐντὸς ὀρνιθώνων συμβουλεύουσι νὰ μὴ δίδῃ τις περισσότερον τῶν 20 δραμίων σπόρων τὴν ἡμέραν εἰς ἑκάστην ὄρνιθα, ἐκτὸς εἰς τὰς μεγαλοσώμους, εἰς τὰς ὁποίας δίδουσιν 25—30 τὸ πολὺ δράμια τὴν ἡμέραν. Δίδεται ἡ τροφὴ αὕτη εἰς δύο δόσεις· τὴν πρωΐαν μίαν ὥραν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ τὴν ἑσπέραν κατὰ δύσιν. Τὴν πρωΐαν οἱ σπόροι ἀναμιγνύονται μὲ ὀλίγα πίτυρα βρεγμένα, (ὥστε ἀποτελεῖται ἓν εἶδος πολτοῦ πυκνοῦ) ἢ μὲ γεώμηλα βρασμένα ἢ μὲ ἄλευρα διαφόρων σπόρων. Καλὸν εἶνε ἵνα μὴ αἱ ὄρνιθες τρέφωνται ἀνίσως καὶ ἀτάκτως, νὰ δίδεται ἡ τροφὴ αὕτη ἐντὸς δοχείων μακρουλῶν, μικρῶν παχνίων, τὰ ὁποῖα τίθενται ἀπὸ ἀποστάσεως εἰς ἀπόστασιν. Τὴν ἑσπέραν δίδονται μόνον σπόροι. Οἱ σπόροι πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ὠοτοκίας πρέπει νὰ παρουσιάζωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλειτέραν ποικιλίαν, νὰ εἶνε λόγου χάριν σπόροι ὁμοῦ σίτου, βρώμης ἢ κριθῆς καὶ καλαμποκίου λιανοῦ ἢ κεχρίου ἢ καναβουρίου ἢ σπόροι ἡλιάνθου (ἥλιου) κλπ. Πρὸς πάχυνσιν τῶν ὀρνίθων μεγάλως συντελοῦσιν ὁ ἄρτος, τὰ βρασμένα γεώμηλα, τὰ ἄλευρα κριθῆς καὶ ἀραβοσίτου, τὰ ὁποῖα ἀναμιγνύουσιν ἐντὸς γάλακτος Διὰ τὰς ὄρνιθας τὰς προωρισμένας διὰ τὴν παραγωγὴν ὠῶν μεγάλως συντελεῖ μία πρόσθετος τροφὴ ἐκ λαχανικῶν καὶ χορταρικῶν καὶ ὅταν δὲν ἔχωσι τοιαύτην εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν κατὰ τὴν ἐλευθέραν βοσκὴν δίδουσιν εἰς αὐτὰς μαρούλια, λαχανοκράμβας, ὀξυνολάπαθα, σπανάκια, τριφύλλια κτλ., τὰ ὁποῖα κρεμῶσιν εἰς μικρὰ δεμάτια, ἐκ τῶν ὁποίων τρώγουσιν αἱ ὄρνιθες Δὲν εἶνε καλὸν νὰ ῥίπτωσι τὰ λαχανικὰ αὐτὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἵνα μὴ σκορπίζωνται, καταπατῶνται καὶ σπαταλῶνται.